

VIỆT CHƯƠNG
LÂM THỊ MỸ HƯƠNG

KỸ THUẬT TRỒNG
VÀ CHĂM SÓC CÂY CẢM

Phương
pháp

**TRỒNG
HOA**

NHÀ XUẤT BẢN
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây cảnh
PHƯƠNG PHÁP TRỒNG HOA

$$\begin{array}{r} 1 \text{ TLG} \\ 9 \text{ km} \\ \hline 10 \text{ TL} \end{array}$$

VIỆT CHƯƠNG
LÂM THỊ MỸ HƯƠNG

Kỹ thuật trồng
và chăm sóc cây cảnh

PHƯƠNG PHÁP TRỒNG HOA

*(Hoa Mai, hoa Anh Đào, hoa Cúc,
hoa Vạn Thọ, hoa Huệ, hoa Hồng,
hoa Giấy, hoa Glaieul)*

NHÀ XUẤT BẢN TP. HỒ CHÍ MINH

Lời mở đầu

Non nước hữu tình tạo nên vẻ đẹp hùng tráng cho non sông gấm vóc. Còn vẻ đẹp của Hoa đem lại niềm vui tươi, hạnh phúc hoan lạc cho đời sống con người.

Từ lâu, Hoa là đề tài phong phú đến bất tận cho các Văn nhân, Thi sĩ, Họa sĩ... khắp nơi say mê thưởng họa và đã để lại cho đời nhiều tác phẩm trác tuyệt có giá trị.

Nhưng bình tâm mà nói, những gì mà người đời ca tụng đó vẫn chưa lột tả hết được cái vẻ đẹp muôn hương nghìn sắc vốn có của Hoa. Vì vậy, Hoa vẫn luôn luôn được người đời yêu thích.

Hoa đã được người đời nhân cách hóa, so sánh đời Hoa với kiếp giai nhân. Vì rằng giữa hai đảng có những nét tương đồng đến mức kỳ lạ. Kiếp giai nhân được ví với kiếp hoa : hoa thì sớm nở tối tàn, còn nhan sắc người đẹp cũng không thể tồn tại mãi được.

Cái đẹp rực rỡ của Hoa đủ sức làm cho những sâu muộn trong ta phút chốc tiêu tan đâu hết... Ngay ông cha ta ngày xưa, dù với tâm hồn mộc mạc, cũng đã cảm nhận được điều đó. Bằng chứng cho thấy Hoa đã đi vào kho tàng văn chương truyền khẩu của ta, với những câu Thành ngữ, Tục ngữ, Ca dao đẹp ý lẫn lời.

Vì vậy, đã là người, ai cũng mong muốn được mua
gân hoa để thưởng thức hương sắc của Hoa.

Từ ngày xưa, không những bên Trung Hoa, bên Nhật
Bản... mà ngay tại nước ta, từ vua chí dân ai cũng thích trồng
hoa để thưởng ngoạn. Giới Vua Chúa thì có vườn Ngự uyển
trồng các loại kỳ hoa dị thảo. Hạng giàu có thì tạo những
khu vườn cảnh đẹp chẳng khác gì cảnh Tiên. Còn giới bình
dân, dù sống với nhà tranh vách đất, dù phải còng lưng chạy
ăn từng bữa, nhưng trước khoảnh sân nhỏ mỗi nhà cũng lập
được một vườn hoa trong đó cũng có Hồng, có Cúc, rồi hoa
Trang, Vạn Thọ... Vườn hoa của gia đình lập ra có hai điều
lợi : thứ nhất là để chủ nhân có nơi tiêu khiển sau một ngày
làm việc mệt nhọc ngoài đồng. Thứ hai là có sẵn những đóa
hoa tươi dâng cúng bàn thờ ông bà, ông vải...

Con người càng văn minh tiến bộ, càng ăn nên làm
ra lại càng coi Hoa như một nhu cầu không thể thiếu trong
đời sống của mình. Dù là trong phố phường chật hẹp, người
ta cũng trồng hoa trong chậu kiểng, trong bồn và cả lan
can... để ngày ngày được ngắm hoa, giờ rỗi rảnh được tự tay
vun tưới... Đây là cách giải trí vô cùng lành mạnh, không
những chỉ hợp với người già mà là mọi giới và mọi lứa tuổi.

Người ta ngoài việc dùng Hoa cúng quảy, còn chưng
Hoa trong phòng khách, phòng ăn cho sang trọng, lọ hoa
trong phòng ngủ cũng làm tăng niềm hạnh phúc và sự vui
sống thêm lên...

Hoa còn là một thứ quà mừng mang ý nghĩa thanh
cao và tốt đẹp như mừng Sinh nhật bạn bè, tặng cô dâu ngày
cưới, tặng người tình với ngụ ý kín đáo... "Thay lời muốn
nói"....

Hoa do ta bỏ tiền ra mua tất nhiên là không quý
bằng hoa do chính mình trồng. Mà dù "Cây nhà lá vườn"

có dờ đi nữa cũng quý hơn mua ngoài chợ. Do đó, trồng Hoa là công việc say mê và thích thú của nhiều người.

Chúng tôi soạn cuốn sách nhỏ này cũng nhằm đáp ứng ý thích đó của quý vị. Hy vọng rằng những lời trình bày trong sách từ việc chọn giống đến kỹ thuật vun trồng một số giống Hoa.... giúp ích quý vị phần nào cho thú vui tao nhã và bổ ích của mình. Tạo cơ hội được sống gần gũi với thiên nhiên là điều thú vị nhất...

VIỆT CHƯƠNG
LÂM THỊ MỸ HƯƠNG

Hoa Mai

Cây hoa Mai, có tên khoa học là OCHNOPSIS
INTEGERRIMA (LOUR) MERR, là loài hoa
chỉ nở vào dịp Tết Nguyên Đán.

Từ xa xưa, hoa Mai không những được đánh giá là
giống hoa quý tiêu biểu của miền Nam nước ta mà còn là
hoa của sự hy vọng, của điềm lành, của sự thịnh vượng.
Mặc dầu, như quý vị đã biết, hoa Mai có mặt khắp cả ba
miền, nhưng nó chỉ nở hoa đúng vào dịp Tết Nguyên Đán
tại các tỉnh phía Nam mà thôi. Và do hoa Mai lại nở vào dịp
Tết, ngày lễ thiêng liêng nhất của dân tộc, nên trong suốt
hơn 300 năm nay, tại miền Nam, hoa Mai được coi là biểu
tượng của ngày Tết, là niềm hy vọng và sự thịnh vượng
của mỗi gia đình.

Do lẽ đó nên hễ Tết đến là nhà nào cũng cố tìm
mua cho bằng được một vài chậu Mai thật ưng ý để chưng
trong ba ngày Tết, như vậy mới thỏa lòng mong ước của
mình.

Hoa Mai còn được dùng chưng cúng trên bàn thờ tổ
tiên (Mai cành) chung với các loài hoa khác như Vạn thọ,
Cúc, Huệ, Glaioul...

Mai chưng và cúng trong ba ngày Tết thường là Mai
vàng, vì màu vàng, theo sự tin tưởng xưa nay của dân gian,
đó là màu của thịnh vượng, của may mắn.

Ngày nay, trong dịp Tết cũng như trong thú chơi Mai kiểng, nhiều người còn thích sưu tầm những giống Mai lạ như Mai trắng, Mai đỏ, Mai xanh... trông vừa lạ lại vừa đẹp, vừa hiếm.

Trước đây, đa số người mình chỉ biết trồng Mai để chơi trong ba ngày Tết Nguyên Đán, nhưng ngày nay, có số nghệ nhân hoa kiểng lại thích thú chơi Mai dưới dạng kiểng cổ, Mai ghép (Mai lùn) và Mai Bonsai. Tiêu khiển theo cách này là không những chỉ chú trọng đến sắc hoa mà là cả phần gốc, phần thân nhánh của cây Mai nữa.

Hoa Mai dù đại diện tiêu biểu cho một mùa (Xuân Lan, Hạ Sen, Thu Cúc, Đông Mai), nhưng từ xa xưa, người ta đã liệt Mai vào hàng Tùng, Bách, có tiết tháo trong sạch mà các giống hoa khác không đủ sức sánh bằng. Cho nên xưa nay đã có biết bao bài văn thơ cũng như họa phẩm có giá trị hết lời ca tụng hoa Mai.

Chính vì lẽ đó khi đã chơi Mai, dù chỉ để chưng bày trong ba ngày Tết, mọi người đều muốn có trong tay những cây Mai đẹp. Nhưng, thế nào mới gọi là một cây Mai đẹp?

Trả lời câu hỏi này trong một hai trang sách, chắc chắn không sao đầy đủ được. Vì rằng cái đẹp của cây Mai không phải chỉ đánh giá ở phần hoa là đủ, mà còn xét đến giá trị của phần gốc, phần thân, phần cành nhánh cùng dáng thế của cây đó xấu đẹp ra sao nữa...

Cây Mai càng già lão, càng có nhiều năm tuổi, càng có giá cao hơn, được nhiều người ưa chuộng hơn loại Mai còn non.

Mai già thì gốc cây vừa to, vừa sù sì với những nắn lớn nhỏ nổi cộm lên khắp bề mặt vỏ cằn cỗi, mốc meo và nứt nẻ. Đó là chưa nói đến những hốc, những lỗ khoét sâu vào lõi gỗ.

Với Mai tơ vài ba năm tuổi thì nên chọn những cây có thân cứng cáp, tươi tắn, dáng đẹp, tán lá rộng và đều, cành vươn dài, cành to nhỏ đan xen nhau và nương tựa vào nhau mới gọi là đẹp.

Xét về cành Mai, nếu là Mai lão thì cành không cần nhiều, nhưng vẫn đòi hỏi cành phải nguyên vẹn, không gãy, không giáp, không cong vẹo. Tán lá không cần đều nhưng cũng không được khuyết lõm đến độ vô duyên. Điều này tượng trưng cho ý chí rắn rỏi, tinh thần cương nghị thường có ở người tuổi tác. Trong khi đó, chọn Mai tơ thì cành nhánh phải sum suê, tán lá phải tỏa đều và vươn rộng mới tốt.

Về cách chọn hoa Mai : hoa nhỏ mà sai không được ai chuộng. Thà là cành mang ít hoa, nhưng các nụ đều to nhiều người lại thích hơn.

**** Mai ghép và Mai Bonsai ****

Trước đây chỉ có một số ít người chơi Mai kiểng cổ, đa số chơi Mai cây để chưng trong ba ngày Tết và cũng trong những ngày đầu năm mới thiêng liêng này, nhà nào cũng dùng Mai cành để chưng trong lộc bình thờ cúng ông bà tổ tiên. Ngày nay, ngoài thú chơi Mai kiểng cổ, nhiều người lại thích chơi Mai ghép và Mai Bonsai.

Mai ghép cũng là Mai cây, nhưng thân thấp, gọn nhẹ, tán lá đẹp lại trở được nhiều sắc hoa trông vừa đẹp vừa lạ mắt. Trên một cây Mai ghép, ngoài sắc hoa màu vàng thường thấy ra, còn có những cành trở ra hoa trắng (Trắng Mai), hoa xanh (Thanh Mai), hoa màu đỏ (Hong

Cây Mai ghép còn được gọi là Mai lùn vì thân thấp. Muốn có một cây Mai ghép, người ta dùng phần gốc củ một cây Mai vàng hay Mai Tứ Quý để làm gốc ghép, sau đó dùng những chồi hay cành những cây Mai có màu sắc đẹp và đẹp ghép vào gốc ghép để tạo thành một cây Mai vừa thấp vừa trở được nhiều sắc hoa.

Còn Mai Bonsai là một cây Mai kiểng nhỏ được trồng trong loại chậu trệt kích thước như một cái đĩa. Cái đẹp độc đáo của Mai Bonsai mà ai cũng thích là nó mang dáng dấp của một cây Mai cổ thụ được thu nhỏ lại nhiều lần, qua tài nghệ uốn tỉa công phu của nghệ nhân trồng hoa kiểng.

Ngôi hình dáng của một Mai kiểng cổ thụ gọn, Mai Bonsai tuy ít cành, nhưng nếu nghệ nhân chịu khó ghé đôi ba cành Mai lạ khác vào lại càng được nâng giá trị cao hơn.

Mai ghép và Mai Bonsai đều được gọi là Mai kiểng vì sau dịp Tết, hoa tuy tàn lụi nhưng những chậu Mai này vẫn được lưu lại trong vườn kiểng và từ đó hàng ngày vẫn được nghệ nhân lưu tâm uốn tỉa và chăm bón kỹ lưỡng, và đó là những chậu hoa quý có thể chơi tiếp trong những Tết sau.

*** Những giống Mai quý hiếm ***

Ngày xưa, hễ nói đến hoa Mai là người ta chỉ nghĩ đến Mai vàng và chỉ chuộng Mai vàng. Vì lẽ màu vàng rực rỡ của hoa Mai xuất hiện trong ba ngày Tết được coi là màu của hy vọng, màu của may mắn và giàu sang thịnh vượng. Ngày nay, đa số người mình vẫn chuộng Mai vàng

nhưng là những giống quý : hoa to, nếu nhiều cánh lại càng được chuộng.

Mai vàng 5 cánh nếu đoá to vẫn được nhiều người ưa thích. Chẳng hạn như giống Mai trâu (Mai châu) tuy không sai hoa nhưng đoá nào cũng to như miệng cái chum nhỏ.

Còn Mai vàng nhiều cánh, kết thành nhiều tầng trông vừa lạ vừa đẹp, là những giống quý hiếm mới xuất hiện trong vài ba thập niên trở lại đây thôi, do công sức của một số nghệ nhân hoa kiểng tài hoa lai tạo ra mà có.

⊗ MAI HUỲNH TỶ :

Đây là giống Mai vàng nhiều cánh được ra đời từ lâu, nhưng đến nay nó vẫn giữ được sự ái mộ của nhiều người. Sở dĩ gọi là Mai Huỳnh Tỷ vì giống này do nghệ nhân hoa kiểng Huỳnh Văn Tỷ tốn nhiều công sức lai tạo ra. Mai Huỳnh Tỷ có 24 cánh, xếp thành nhiều tầng, nở thành một đoá hoa to với các cánh xếp đều đặn đẹp mắt.

⊗ MAI CÚC :

Tuy là Mai vàng nhưng hình dáng đoá hoa lại có dạng như hoa Cúc. Mỗi đoá hoa có 24 cánh, xếp thành 3 tầng. Các cánh ở tầng trên cùng dún nếp lại như hoa Cúc. Mai Cúc có xuất xứ tại quận Thủ Đức và được giới trong nghề đánh giá là giống Mai lạ và đẹp.

⊗ MAI GIẢO :

Mai Giảo cũng có xuất xứ tại Thủ Đức nên còn có tên là Mai Giảo Thủ Đức. Hoa nở rất to cánh vàng rực, mỗi hoa có 12 cánh xếp thành 2 tầng.

⊗ MAI CỬU LONG :

Giống Mai này mới được lai tạo và được nhiều

người đánh giá là giống Mai hiếm lạ hơn những giống khác. Giống này cũng là Mai vàng, mỗi đóa có đến 2 cánh, xếp đều đặn thành ba tầng, nhưng lạ ở chỗ là cánh hoa vừa dài vừa nhọn...

Ngoài những giống Mai vàng quý hiếm vừa kể những nghệ nhân chơi Mai ngày nay lại thích sưu tầm những giống Mai có màu sắc lạ khác như trắng, xanh hồng... chẳng hạn. Thường họ thích dùng những giống này làm cảnh ghép để tạo những cây Mai (Mai lùn) nhiều màu, đáp ứng đúng thị hiếu của số đông người...

⊗ MAI TRẮNG :

Mai trắng hay Bạch Mai từ xa xưa đã được nhiều người nghe tên biết tiếng, nhưng số người tận mục sở thị thì chắc chẳng có mấy ai. Do đó, màu trắng của hoa Mai sao chắc chắn ai ai cũng muốn biết.

Trước đây qua sách vở, chúng ta được biết tại chùa Gò (Phụng Sơn Tự) ở Phú Lâm hàng trăm năm trước có trồng bốn cây Bạch Mai thuộc vào hàng cổ thụ. Tương truyền đã có nhiều vị sư cũng như lâm Phật tử đã đến đây xin hột đem về trồng nhiều nơi. Nhưng, kết quả chắc không mấy tốt đẹp nên trong dân gian ít ai có diễm phúc được chiêm ngưỡng sắc hoa của giống Mai này.

Có lẽ cũng xin được nói thêm, theo tín ngưỡng của dân gian mình, nhất là thời xưa, người ta chỉ thích trồng mỗi một loại Mai vàng, vì màu vàng của hoa Mai được xem là hiện thân của sự may mắn, của sự giàu sang phú quý, thì đâu ai lại đi chưng Mai trắng trong nhà, nhất là vào dịp ngày tư ngày Tết? Màu trắng đối với người xưa lại là màu của tang chế, màu của sự xui rủi, đó cũng là lý do chính khiến nhiều người không thích trồng và đem chưng Mai trắng trong nhà.

Mai trắng nguyên thủy chỉ có năm cánh màu trắng, nhưng về sau được lai tạo ra nhiều giống mới lạ, hợp với thị hiếu thanh chuộng lạ của người đời...

⊗ MAI MIẾN ĐIỆN:

Giống Mai trắng này còn có tên là Mai trắng Long Xuyên, hoa nở to với 5 cánh màu trắng tinh như hoa bưởi. Có điều khác lạ ở giống Mai này là lá không xanh bình thường mà lại có màu xanh cẩm thạch. Do đó nó mới có thêm một tên mới là Mai cẩm thạch.

⊗ MAI TÂN AN:

Tại Tân An có một giống Mai trắng có đến mười cánh đến mười lăm cánh, kết thành hai tầng, giống như Mai giảo vạy. Đây được coi là một giống Mai quý và được nhiều nghệ nhân hoa kiểng rất ưng ý chọn cành để ghép.

⊗ MAI TRẮNG BẾN TRE:

Mai trắng Bến Tre mới nhìn qua thì thấy có những đặc điểm như Mai Cẩm thạch nhưng nó có ưu điểm hơn là hoa có đến mười cánh.

⊗ MAI TRẮNG THANH ĐÀI:

Giống Mai này có hoa màu trắng như những giống Mai trắng khác, có điều ưu điểm của nó là hoa có hương thơm nhẹ như Mai Chiếu Thủy. Có người gọi Mai Thanh Đài là Mai lục giác, vì nhánh Mai đan xen vào nhau như hình thù sáu giác hươu trông cũng lạ mắt.

Ngoài hoa sắc vàng, sắc trắng ra, nhiều nghệ nhân hoa kiểng gần đây còn lai tạo được nhiều giống Mai lạ khác, có màu hoa xanh, đỏ, hồng.

Loại Mai có cánh màu xanh như Mai Lụa, Thanh Ma trông thì lạ nhưng sắc màu còn "lem nhem" không hấp

dẫn. Loại Hồng Mai, hoa có 5 cánh, có hương thơm, nhưng sắc hoa cũng không nổi bật như màu sắc nó đang mang...

Tóm lại, muốn trồng Mai, dù là trồng đại trà hay trồng theo lối tài tử, chúng ta cũng nên chọn giống thật tốt, thật ưng ý mới trồng. Dù Mai giống quý đến mức nào thì cũng không đến nỗi vượt quá khả năng của mình. Có điều công của bỏ ra để trồng tốt mới là điều đáng nói, đáng phải cân nhắc tính toán kỹ.

*** Cách trồng Mai ***

Cây Mai rất dễ trồng, rất dễ nhân giống, cũng dễ sống, nhưng giống này cũng có nhiều "yêu sách" khắt khe về điều kiện sinh thái, vì vậy mới có chuyện không phải vùng nào cũng trồng được Mai.

1. Chọn đất trồng Mai:

Mai là giống hoa kiểng không quá kén đất trồng. Bằng chứng cho thấy với loại đất nào cây Mai vẫn sống được, dù đó là đất đồi, đất sét, đất cỏ lẫn sỏi đá... Điều đòi hỏi là đất đó chưa phải là đất chết, tức là đất quá khô cằn, quá cạn kiệt chất dinh dưỡng, không thể trồng một loại cây nào sống được.

Đất trồng Mai cũng không được nhiễm phèn nặng, nhiễm mặn nặng và không được úng thủy.

Ngay những cuộc đất dù màu mỡ đến đâu, mà tầng đất mặt quá mỏng, mạch nước ngầm dâng cao, cây Mai dù có sống được cũng yếu rồi. Nếu đất tốt mà mùa mưa thường bị ngập lụt, dù là chỉ trong một đôi ngày, vườn Mai cũng đủ vàng úa mà chết dần mòn rồi. Vì vậy hãy gặp cuộc

đất thấp thì phải lên líp và khai mương xẻ rãnh để tránh ngập úng.

Tóm lại, cây Mai không quá kén đất trồng. Hễ trồng trên đất xấu thì phải nâng công tưới bón. Hễ gập đất thấp thì phải lên líp cao mới trồng được.

Mai vốn là cây kiểng, nên trồng Mai có hai cách : trồng trong chậu (số lượng ít) và trồng ra vườn nếu trồng số lượng nhiều. Muốn cải công đất trở lên.

Trồng trong chậu thì đất phải tốt, phải bón nhiều phân. Cây càng lớn càng đòi hỏi dung tích chậu phải rộng và sâu để chứa được nhiều đất nuôi cây.

Trồng đại trà ngoài vườn thì bước đầu phải cày bừa đất thật kỹ cho tơi xốp. Nếu là đất vườn, đất ruộng, tức là đất thuộc thì công cày bừa cuộc xới tương đối nhẹ. Còn nếu là đất hoang hóa, đất mới được khai phá thì việc cải tạo đất mất nhiều thời gian, tiền của và công sức gấp nhiều lần hơn.

Đất mới phải được cày lật lên, sâu khoảng ba bốn tấc mới tốt, sau đó lại phải phơi ải ra nắng một thời gian để những khí độc ẩn chứa trong đất từ lâu đời được thoát ra... Sau đó, phải cày ải nhiều lần như thế nữa. Cày xong lại bừa kỹ để vừa tơi đất vừa gạn bỏ hết những tạp chất như gốc cây, rễ cây, đá sỏi lẫn lộn trong đất....

Trong đất rừng hoang hóa ngoài các loại khí độc ẩn chứa, còn có nhiều mầm mống dịch hại tác hại nặng cho cây trồng sau này như các loại nấm, vi khuẩn, ấu trùng các loài sâu bệnh... Đó là những thứ ta cần phải diệt tuyệt bằng cách lợi dụng ánh nắng mặt trời thiêu đốt bớt. Ngoài ra, ta phải xịt thuốc trừ sâu thẳng vào đất...

2. Việc bón phân :

Mai là giống hoa kiểng có sức sống mạnh nhất và dễ trồng nhất. Trồng Mai không đòi hỏi phân tro nhiều, nếu đó là cuộc đất tốt. Cây Mai "chịu" nhất là phân chuồng hoại và phân rác mục. Loại phân hữu cơ này vừa rẻ tiền vừa có khả năng cải tạo đất, giúp đất được tơi xốp, thoáng khí, giúp cây trồng sinh trưởng mạnh.

Khi mới trồng, nếu trồng chậu thì trộn phân hữu cơ với đất tơi nhuyễn theo công thức sau :

- 80% đất thịt trộn với 20% phân chuồng hoại.
- 60% đất thịt trộn với 20% phân chuồng hoại và 20% phân rác mục.

Nếu trồng xuống đất, mỗi hố phân nên bón lót độ vài ba ký phân chuồng là đủ.

Cây Mai cũng hấp với phân bánh dầu và phân NPK. Nên dùng một trong hai loại phân này để bón thúc cho cây khi đất trồng đã kém màu mỡ.

Phân bánh dầu nên bẻ nhỏ ra, ngâm vào nước để tưới vào gốc.

Phân NPK nên pha loãng với nước theo tỷ lệ một muỗng cà phê phân với 2 lít nước sạch, rồi tưới đều quanh mỗi gốc, theo định kỳ vài tháng một lần.

Do lượng đất trong chậu trồng Mai quá ít, không đủ chất dinh dưỡng giúp cây Mai sung sức mãi được, nên ngoài việc bón thúc để "Hồi hơi tiếp sức" cho Mai tươi tốt độ vài ba tháng một lần, ta nên cẩn thận xới bỏ lớp đất mặt trên chậu và thay vào đó lượng đất mới (tất nhiên là có trộn nhiều phân).

Và, trung bình vài năm một lần, ta nhấc cây Mai ra

khỏi chậu, để thay toàn bộ đất mới trong chậu, để tăng cường chất bổ dưỡng nuôi cây. Việc thay đất toàn bộ này nên tiến hành vào cuối mùa mưa. Có điều để thay đất toàn bộ trong chậu xong, trồng Mai vào là phải tưới nước thật đẫm để cây khỏi mất sức.

3. Nước tưới :

Cây Mai có khả năng chịu hạn giỏi, trong mùa nắng hạn, nếu chậm tưới một hai tuần Mai vẫn tươi tốt. Nhưng, điều đó không có nghĩa là trồng Mai khỏi cần tưới nước !

Trồng đại trà ngoài vườn, trong mùa mưa ta không cần tưới nước Mai vẫn sống. Trừ trường hợp xen giữa mùa mưa có những tháng nắng kéo dài thì công việc tưới nước khắp vườn phải nghĩ đến. Ngược lại, trong mùa nắng, nếu không có khả năng tưới cách nhật thì ít ra mỗi tuần cũng phải tưới 2 lần. Và mỗi lần tưới nên tưới thật đẫm để giữ ẩm cho đất.

Mai kiểng trồng trong chậu ta phải nắng tưới nước để giữ cho đất trồng luôn luôn có đủ độ ẩm cần thiết. Nếu đất trong chậu khô cần, nứt nẻ thì Mai vàng lá, héo đọt xuống sức rất nhanh.

Tưới nước vào chậu Mai nên tưới từ từ, chậm chậm để nước có đủ thời gian thấm sâu vào đất. Đất trong chậu phải đổ thấp hơn thành chậu độ vài ba phân để khi tưới nước không bị tràn hết ra ngoài.

Thường thì tưới nước Mai kiểng trồng chậu, người ta tưới sơ một lần để chờ nước rút thấm hết vào đất, sau đó tưới lại lần hai...

Mỗi lần tưới, ta nên chú ý tìm hiểu lượng nước tưới dư thừa có thoát ra được hết hay không. Vì rằng nếu bị úng thủy, dù với lượng nước nhỏ, bộ rễ của Mai sẽ bị hư thối dẫn đến chết cây một cách dễ dàng.

4. Trừ cỏ dại :

Cỏ dại tranh ăn chất dinh dưỡng trong đất của cây Mai trồng, nên việc diệt cỏ dại là việc không thể nương tay được ! Nếu để cho cỏ dại mọc tình lẫn lộn, tự do sinh sôi nảy nở kín cả mặt chậu, hay mọc như rừng ở ngoài vườn thì dù ta có bón tưới cho Mai nhiều đến mức nào đi nữa cây cũng sống ẻo uột, không tươi tốt được. Vì vậy, với Mai trồng đại trà ngoài vườn, việc trừ cỏ dại nên thực hiện đúng định kỳ hàng năm : ít lắm là hai lần trước và sau mùa mưa.

Với Mai trồng trong chậu, việc diệt cỏ dại nên cẩn thận mỗi ngày mới tốt. Nghĩa là mỗi lần tưới nước cho cây hãy thấy cỏ dại xuất hiện ở chậu nào thì tiện tay nhổ bỏ ngay...

* Nhân giống *

Người ta bảo cây Mai rất dễ trồng, điều đó cũng có nghĩa là giống cây này rất dễ nhân giống. Nói cách khác muốn có Mai con mà trồng, không khó khăn gì cả, chỉ cần gieo hạt xuống là tháng sau đã có cây con mọc lên ngay.

Có điều cây Mai con không có giá trị bao nhiêu và có nhiều. Ngay Mai một vài năm tuổi, tức là bắt đầu trổ hoa, giá bán cũng không nhiều. Vì vậy, chỉ có nhà vườn trồng với mục đích thương mại mới trồng Mai con, còn giới thưởng ngoạn thì ai cũng thích loại Mai già, ít ra cũng ba bốn năm tuổi trở lên, khi cây đã được tạo dáng, tạo thế...

Để nhân giống, có hai phương pháp : hữu tính và vô tính.

1. Nhân giống hữu tính :

Nhân giống hữu tính là cách trồng Mai bằng hột. Như quý vị đã biết, hoa Mai chỉ nở từ hai đến ba ngày thì tàn. Ngày đầu các cánh hoa nở bung ra. Qua ngày thứ hai, đầu các cánh hoa bắt đầu cong lên khiến chùm nhụy bên trong cũng chụm lại. Đến ngày thứ ba, các cánh hoa tuy vẫn tươi tắn, nhưng tự rời xa rồi rơi xuống đất.

Cánh hoa tuy rơi, nhưng đài hoa vẫn dính trên cây và tạo hột. Khoảng vài tuần sau, hột Mai từ màu xanh chuyển sang màu đen, đó là lúc ta trảy hột để gieo trồng.

Ngày xưa, ông bà ta trồng Mai theo phương pháp gieo hột, gọi là nhân giống hữu tính. Tạo Mai con theo cách này thì dễ làm, vì hột Mai thừa mưa, trong khi hột lại dễ nảy mầm. Có điều Mai con rất chậm lớn, chỉ có ưu điểm là cây con gieo bằng hột có khả năng sống lâu : đời cha trồng, cây kiểng đó có thể truyền lại đến đời cháu, đời chắt chối tiếp...

Trồng Mai không sợ gió bão làm ngã đổ, vì Mai có rễ chuột (rễ cái) rất dài. Chính nhờ vào cái rễ này cắm sâu vào đất mà cây mới đứng vững được trước mưa to gió lớn; và mới hút được nước khoáng ở tầng đất sâu lên nuôi cây, giúp cây tươi tốt trong mùa nắng hạn.

Ngay cây Mai con mới cao chừng gang tay mà rễ cái đã khá dài rồi. Vì vậy, khi cây Mai con có chiều cao chừng vài ba tấc là người ta đã bứng lên để trồng vào chậu hay trồng ra vườn. Khi bứng cây con phải cẩn thận, vì rễ cái bị đứt thì cây con khó sống.

Muốn bứng Mai con, tốt nhất là bứng vào mùa mưa. Nếu là mùa nắng đất khô cứng thì phải tưới nước thật đầm trước một ngày quanh gốc cây Mai con, để đất được mềm nhão ra dễ bứng. Tốt nhất là phải bứng có bầu đất, bảo vệ được bầu rễ nguyên vẹn thì cây con mới dễ sống sau này.

Nên dùng loại xẻng nhỏ, hoặc lưỡi dao phay, nếu không có dụng cụ chuyên dùng nào khác để bứng cây Mai con.

Khi đặt cây Mai con vào chậu, điều cần làm là uốn ngọn rẽ chuột (rẽ cái) hướng về phía không có lỗ thoát nước dưới đáy chậu, như vậy rẽ chuột của cây không chu qua lỗ thoát nước mà mọc ra ngoài, đồng thời ngăn ngừa lỗ thoát nước không bị bịt kín.

2. Nhân giống vô tính :

Trồng Mai bằng cách gieo hạt tuy dễ, nhưng có nhược điểm là cây Mai con thường không mang đúng đặc tính tốt của cây mẹ. Ví dụ : cây Mai mẹ hoa lớn thì Mai con có thể ra hoa nhỏ; Mai mẹ hoa nhiều cánh thì Mai con lại ra hoa 5 cánh, hoặc cùng một cây mà có hoa chỉ 5 cánh nhưng có hoa lại nhiều cánh giống với cây mẹ...

Chính vì lẽ đó, nên những nghệ nhân chơi Mai có tay nghề cao, liền nghĩ đến việc nhân giống vô tính để giữ được đúng đặc tính của cây mẹ. Cách này có hai nhược điểm là không nhân giống đại trà như cách nhân giống hữu tính được, lại do cây con tạo ra được bằng cách chiết cành nên không có bộ rễ tốt để uốn tía thành kiểng cổ được. Đó là chưa nói nhân giống theo cách vô tính đòi hỏi rất nhiều thời gian và công sức⁽¹⁾.

Với cây Mai, có hai cách nhân giống vô tính là chiết cành và ghép cành.

Chiết cành là chọn một cành nhỏ của cây Mai mẹ vốn là Mai quý để chiết ra cây con. Ở gốc cành nhỏ này dùng dao bén cắt ra một khoanh vỏ có chiều dài khoảng bốn phân. Khoanh vỏ đó được bóc ra và bỏ đi. Ngay ch

(1) Xin tìm đọc KỸ THUẬT TRỒNG MAI của Việt Chương, do nhà sách VÀNG LANG phát hành.

Đoạn gỗ trơ ra đó, ta dùng hỗn hợp đất và phân chuồng ộp lại thành cái bầu đất, bên ngoài dùng mảnh vải dày hoặc bao bố bao chặt lại là được. Từ đó, hàng ngày ta nâng tưới nước để giữ bầu đất được ẩm cho mau ra rễ. Độ vài tháng sau, rễ con xuất hiện, tức là việc chiết cành đã thành công. Việc sau cùng là cắt rời "cây con" đó ra khỏi cây mẹ và đem trồng xuống đất...

Cách chiết cành chỉ dễ đối với người quen việc, họ vừa thao tác nhanh mà kết quả thường tốt đẹp.

Ghép cành hay tháp cành là dùng chồi của cây Mai mẹ đem tháp vào gốc của một cây Mai khác (gọi là gốc ghép) để gốc nuôi sống cái chồi này, tức là tạo thành một cây Mai mới mang những đặc tính tốt y như cây Mai mẹ vậy.

Một gốc ghép có thể cùng lúc ghép được nhiều chồi non của nhiều cây Mai khác. Nhờ vào cách nhân giống này mà nghệ nhân mới tạo được những cây Mai ghép với nhiều sắc hoa tuyệt đẹp.

Ghép Mai có nhiều cách như ghép nêm, ghép tam giác, ghép hình chữ U...

**** Làm sao cho hoa Mai nở đúng ngày Tết ? ****

Chỉ dẫn cách trồng Mai mà không đề cập đến cách làm sao cho hoa Mai nở đúng vào dịp Tết, e rằng có thiếu sót.

Thông thường thời tiết của những ngày cuối Đông đầu Xuân ở miền Nam thích hợp với mùa hoa Mai nở. Nhưng chúng ta không lật lá trước Tết vài tuần thì đến thời

gian cuối năm, cây Mai vẫn tự rụng lá, vẫn tự ra hoa sao đó. Quy luật ra hoa tự nhiên của hoa Mai là như vậy.

Nhưng, để có Mai chưng và cúng Tổ tiên trong ba ngày Tết, chúng ta có cách cho hoa Mai nở đúng vào dịp này.

⊕ TRẤY LÁ MAI :

Thông thường kể đến ngày rằm tháng chạp là mọi nhà đều rủ nhau trẩy lá Mai. Vào thời gian này thì tất cả lá Mai trên cây đều đã già, chờ rụng. Mà kể cây trút hết lớp lá già nua này rồi thì tức khắc đâm bông. Khoảng nửa tháng sau ngày được trẩy lá, hoa Mai bắt đầu nở rộ...

Thế nhưng, kinh nghiệm cho thấy không phải hễ ngày rằm tháng chạp trẩy lá là đúng vào ngày Tết Mai đâm hoa đâu. Vì việc nở hoa còn tùy thuộc vào thời tiết của năm ra sao nữa.

Vậy, muốn những cây Mai quý của mình nở hoa đúng vào ngày đầu năm mới, trước khi trẩy lá Mai, ta nên chiêm nghiệm thời tiết nửa tháng cuối năm cũ tốt xấu sao để định liệu ngày trẩy lá Mai cho đúng :

- Nếu biết trước nửa tháng cuối năm cũ thời tiết trở nên xấu, chẳng hạn sẽ có mưa to, hoặc trời trở rét thì ta trẩy lá trước ngày rằm tháng Chạp độ vài ngày. Vì thời tiết xấu thì hoa Mai nở trễ.
- Ngược lại, nếu đoán trước được thời tiết của nửa năm cũ còn lại vẫn tốt, không mưa, không lạnh mà nắng ấm thì hoa Mai sẽ nở sớm. Do đó ta phải trẩy lá Mai trễ, nghĩa là trẩy sau ngày rằm.

Đó là cách tính toán ngày hoa Mai nở dựa vào thời tiết của những ngày cuối năm.

Một cách khác, ta quan sát kỹ sự xuất hiện của nụ hoa trên cây lớn nhỏ ra sao để định ngày trẩy lá cho đúng:

- Nếu tất cả nụ hoa trên cây mới nhú bằng nửa hột gạo, tức là quá nhỏ, thì việc trẩy lá Mai phải thực hiện trước ngày rằm độ vài ngày.
- Trường hợp nụ hoa đã lớn bằng hột đậu đen thì nên trẩy lá vào đúng ngày rằm.
- Trường hợp nụ hoa đã lớn, vỏ ngoài đã ửng sắc bóng thì việc trẩy lá phải dời lại sau ngày rằm, có thể vài ba ngày hoặc trễ hơn...

Trên đây là cách tính ngày trẩy lá để Mai vàng 5 cánh nở hoa đúng vào ngày Tết Nguyên Đán.

Với Mai có nhiều cánh, thời gian hình thành của nụ hoa kéo dài lâu hơn loại Mai 5 cánh từ 1 tuần đến 10 ngày. Vì vậy, ngày trẩy lá phải sớm hơn hoa vàng 5 cánh khoảng 1 tuần hoặc hơn nữa...

Tóm lại, việc trẩy lá Mai không nhất thiết phải đúng vào ngày rằm tháng chạp, vì còn tùy thuộc vào thời tiết của những ngày cuối năm ra sao; còn tùy thuộc vào nụ Mai vào thời điểm này lớn bé ra sao; và cũng phải xét đến đó là giống Mai gì : 5 cánh hoặc nhiều cánh...

⊗ CÁCH THỨC VÀ HẠM CHO MAI NỞ ĐÚNG NGÀY :

Như ta đã biết thời tiết đóng vai trò quan trọng trong việc hoa Mai nở sớm hoặc trễ. Mà thời tiết thì thay đổi bất thường, vì "nắng mưa là chuyện của Trời" mà, không ai tài nào đoán đúng được cả. Vì vậy, những ngày cận Tết ta nên để ý theo dõi sự phát triển của hoa Mai ra sao để còn tìm cách... điều chỉnh cho hoa nở đúng vào ngày mà mình đã định :

- Thông thường vào ngày 23 tháng chạp, hoa Mai bắt đầu bung vỏ lụa, là cây đó sẽ nở hoa đúng vào dịp Tết.
- Nếu chỉ còn vài ba ngày nữa đến Tết mà hoa Mai vẫn chưa chịu bung vỏ lụa thì ta phải thúc cho cây đó mau nở hoa, bằng cách tưới nước nhiều lần trong ngày (tưới từ trên ngọn xuống tận gốc), hoặc dùng phân NPK (mỗi muỗng cà phê phân pha với 2 lít nước) tưới lên gốc cây (chỉ tưới 1 lần là đủ).
- Ngược lại, nếu biết hoa sẽ nở sớm so với ngày mình đã định, tức là nở trước Tết, thì hạn chế nước tưới, đồng thời đem phơi nắng cây Mai đó để hãm cho nó nở trễ hơn...

*** Sâu bệnh ***

Cây Mai sống khỏe, sống lâu năm, nhưng cũng có thể chết vì sâu bệnh. Vì vậy, thỉnh thoảng ta cũng nên theo dõi xem cây có bị sâu rầy tấn công hay không để kịp thời xử lý. Điều cần là phải xịt thuốc trừ sâu rầy theo đúng định kỳ, vì ngừa bệnh bao giờ cũng tốt hơn chữa bệnh :

⊗ SÂU ĐỤC THÂN :

Sâu đục thân là loại sâu nhỏ nhưng tác hại của nó đối với cây Mai lại quá lớn. Nếu sâu này tấn công vào cành thì cành phải cưa bỏ và nếu tấn công vào thân thì cây sẽ chết đứng. Vì vậy, ai trồng Mai cũng cố tìm cách ngăn ngừa loại sâu này.

Trước tiên, sâu đục một lỗ nhỏ bằng đầu chân nhang vào nhánh hay thân cây để từ đó chui vào đục hết lõi gỗ bên trong... Nếu không phát giác để trừ khử thì chỉ một

thời gian ngắn sau phần cây đó sẽ bị héo úa và chết khô.

Nếu theo dõi ta sẽ thấy nơi nào trên thân cây Mai có những lỗ nhỏ và chung quanh lỗ có chút bột gỗ như mặt cửa đùn lên, thì đích thị có sâu đục thân đang ẩn trong đó. Việc cần kíp là dùng mũi dao nhọn khoét rộng cái lỗ đó ra để moi sâu đục thân ra giết ngay. Nếu sâu đã ăn sâu vào trong lõi gỗ thì còn có cách xịt thuốc trừ sâu vào đó để sâu say thuốc mà chết.

Những cành Mai nào bị héo úa cho sâu đục thân tấn công thì nên cưa bỏ và đốt ngay, nếu không sâu này sẽ ăn lan sang nhánh khác.

Các loại thuốc trừ sâu như Malathion, Basudin tiêu diệt được loại sâu tai hại này. Ta nên dùng thuốc này để xịt ngừa theo định kỳ hàng năm.

⊗ SÂU NÁI:

Sâu Nái chuyên ăn trụi lá Mai non khiến đợt non của Mai bị thương tổn, dẫn đến việc cây chậm phát triển.

Trên mình sâu Nái có nhiều lông như loài sâu róm vậy. Lúc nhỏ thì sâu màu xanh, lớn lên thì trở thành màu nâu sẫm. Nếu chúng xuất hiện ít thì bắt chúng bằng cách trầy bỏ chiếc lá mà chúng đang bám vào, sau đó đốt đi. Ngược lại, nếu thấy chúng xuất hiện nhiều thì chỉ còn cách dùng thuốc trừ sâu rầy phun xịt lên các đợt non mà chúng đang đeo bám.

⊗ RẦY BÔNG :

Đây là loại rầy nhỏ chuyên bám vào đợt Mai để hút nhựa cây mà sống. Rầy Bông trên mình có sắc đen trắng và khi xuất hiện thì xuất hiện với số nhiều khiến đợt Mai bị trắng xóa.

Cần phải tận diệt loại rầy này khi phát hiện sự có mặt của chúng trong vườn Mai của mình. Nếu rầy xuất hiện ít thì bẻ ngay những đọt Mai nào có rầy này bám vào rồi đốt bỏ. Nếu chúng xuất hiện nhiều thì nên dùng thuốc trừ rầy xịt khắp cả vườn Mai liên tiếp ba lần trong một tuần cho đến khi nào rầy hết đám xuất hiện thì ngưng.

Cây Mai tuy ít bị sâu rầy phá hại, nhưng sâu rầy tấn công cây Mai đều là những thứ độc hại dễ làm chết cây nên hàng năm ta phải lo phun thuốc trừ sâu rầy để ngăn ngừa...

Hoa Anh Đào

Hoa Anh Đào có tên khoa học là Prunus Persia, là giống hoa quý và tuyệt đẹp, mọi người đều ưa chuộng.

Do giống hoa này chịu hạn dờ, mà chỉ thích nghi với khí hậu lạnh, nên Đào được trồng nhiều ở hầu hết các tỉnh ở miền Bắc nước ta. Trong miền Nam thì chỉ có Đà Lạt là xứ hoa Anh Đào cũng vì lý do này.

Cây Anh Đào nở hoa vào mùa xuân, trùng vào dịp Tết Nguyên Đán, nên từ xa xưa ông bà ta đã xem hoa Anh Đào là hoa của ngày Tết, cho nên lễ Tết đến, dân chúng từ vùng Nghệ Tĩnh trở ra các tỉnh miền Bắc nhà nhà đều mua Đào về chưng, cúng, xem đây là biểu tượng của niềm hy vọng trước thềm năm mới. Sắc thắm của hoa Đào tượng trưng cho sự tươi vui, niềm hạnh phúc và cả sự thịnh vượng.

Vì lẽ đó nên hàng năm từ rằm tháng Chạp trở đi, trong những lúc rảnh rỗi, mọi người đều đổ xô đến các chợ hoa, đến các vườn trồng Anh Đào để chọn mua cho bằng được những cành đào vừa ý để về chưng trong ba ngày Tết. Đối với người dân miền Bắc, ngày Tết không thể thiếu hoa Đào.

Quan niệm đó cũng giống như người dân trong Nam, Tết đến không thể thiếu hoa Mai vậy.

Nói đến hoa Đào, chắc quý vị còn nhớ bài thơ "Tích nhật sở kiến xứ" của Thôi Hộ, một thi nhân nổi tiếng đời Đường bên Tàu :

Tích niên kim nhật thử môn trung
Nhân diện đào hoa tương ánh hồng
Nhân diện bất tri hà xứ khứ
Đào hoa y cựu tiếu đông phong

Bài thơ này có điển tích như sau : Một ngày nọ Thôi Hộ có dịp qua đất Lam Điền, gần Kinh đô Trường An đang khát nước mà tìm hàng quán không ra, nên ông ghé vào một nhà ven đường để xin nước uống.

Thôi Hộ gọi cổng và chủ nhà là một cô gái đẹp bước ra. Cô ta mời Thôi Hộ bát nước. Tuy hai người không nói với nhau một lời hẹn ước nào, nhưng cả hai đều "tình trong như đã mặt ngoài còn e". Thế rồi hai người bịn rịn xa nhau...

Năm sau cũng vào dịp hoa Đào nở rộ, Thôi Hộ bỗng nhớ đến người xưa, nên cất bước lên đường trở lại chốn cũ. Ông gọi cổng mãi nhưng vẫn không có người ra nhìn vào trong thì cảnh vật im lặng như tờ, cửa đóng then cài kín mít. Linh tính báo cho ông biết có chuyện không hay, nên cảm tác ra bài "Tích nhật sở kiến xứ" dán ngoài cánh cổng.

Thôi Hộ buồn rầu định cất bước trở về thì vẳng nghe trong nhà có nhiều tiếng khóc nỉ non ai oán. Ông đánh liều cất cao giọng gọi cửa thì mới biết được hung tin là người đẹp mà mình gặp gỡ năm trước đã qua đời vì bệnh tim.

Trong niềm xúc cảm cao độ, ông liền kể rõ cuộc hội ngộ của hai người trong ngày này năm trước và sự ước muốn của mình đối với người con gái mệnh bạc này cho mọi người trong nhà hay biết, rồi gục xuống ôm chặt lấy nàng mà khóc lóc thảm thiết. Chuyện không ngờ là thoáng chốc cô gái tỉnh lại và hai người được kết duyên với nhau...

Ngày nay, một số ít nhà vườn trong Nam, trong đó có An Phú Đông cũng bắt đầu thử nghiệm trồng Anh đào, kết quả cho thấy cây vẫn sinh trưởng tốt, nhưng hoa chưa được đẹp lắm, chắc chắn do thời tiết không hợp.

*** Cách trồng ***

Cây hoa Đào được trồng bằng hạt. Muốn có hạt làm giống, ta phải chờ đến 5 tháng mới có. Vì như mọi người đã biết, Đào trổ hoa vào tháng giêng nhưng đến tháng năm Âm lịch hạt mới già, sau này ươm vào đất để có cây con.

1. Đất trồng Đào :

Cây Đào không quá kén đất trồng, nhưng thích hợp nhất là loại đất thịt. Điều yêu cầu nhất là đất phải cao ráo, không úng thủy. Nếu trồng vào vùng đất thấp, nhà vườn phải lên líp và tạo mương rãnh thoát nước để tránh úng ngập. Trước khi trồng, đất phải được cày bừa kỹ cho thật tơi xốp, có như vậy cây trồng mới sinh trưởng tốt được,

2. Bón phân :

Người mình trồng Đào với phân hữu cơ là chính. Ngoài ra còn thêm phân Bắc, phân xanh hoặc phân bón (phân rác mục). Cây Đào đòi hỏi phải bón nhiều phân mới tốt, khi bón lót mỗi gốc phải bón từ 15 đến 20kg phân mới

vừa. Để giúp cây được tươi tốt, thỉnh thoảng còn phải tưới thêm nước tiểu pha loãng.

3. Tưới nước :

Trồng Anh Đào cũng như trồng hoa Hồng, cần phải tưới nhiều nước. Vì vậy, khi lập vườn trồng Đào, nhà vườn nào cũng lo tìm được nguồn nước tưới cho đầy đủ mới yên tâm.

Vào mùa mưa gần như khỏi tưới nước cho cây cũng được nhưng vào mùa nắng hạn thì cây Đào cần đến mức lượng nước tưới khá nhiều.

*** Nhân giống ***

Vào tháng năm Đào chín ta mới thu hoạch hạt. Nhưng phải chờ đến cuối năm, tiết trời giá rét mới gieo được. Trong thời gian nửa năm đó, hạt giống được bảo quản bằng cách ủ trong cát ẩm hoặc đất ẩm.

Trước khi gieo hạt, nhà vườn phải lo lập vườn ương. Đất đai cũng phải cày cuốc thật kỹ, phân tro bón cho đủ và thường xuyên phải giữ đất cho đủ ẩm.

Qua giêng, hai, cây Đào con đã lên cao được tấc. Đây là lúc nhà vườn lo bấm ngọn để cho cây ra tược, bứng cây trồng ra vườn.

Nghệ thuật giúp cho cây Đào non sống mạnh trong môi trường sống mới là phải bứng nguyên cả bầu đất tốt. Nếu vụng tay lỡ làm bể bầu đất thì ảnh hưởng xấu cho bộ rễ cây con, nếu trồng xuống, cây có sống được cũng mất sức một thời gian dài.

Đào con được trồng ra vườn mục đích là để lấy gốc, chờ cuối năm ghép Bích đào vào để lấy hoa bán Tết.

Cây con được trồng vào hố đã được đào sẵn và mỗi hố như vậy đều được bón lót từ 15 đến 20kg phân hữu cơ, như vậy cây mới có đầy đủ chất bổ dưỡng để tăng trưởng mạnh được.

Cuối năm đã có thể ghép cành. Cách ghép cũng như ghép các giống hoa và cây ăn trái khác.

Cũng có nhiều nhà vườn nghĩ đến cách đi tìm bứng những cây Đào con mọc hoang ở các vùng Cao Bằng, Lai Châu đem về trồng lại. Cách làm này đỡ tốn kém công sức và tiền bạc...

Ghép cành thì thường chọn những giống Đào ăn khách nhất như Bích Đào (ra loại hoa đỏ sẫm) và Phai Đào (cho hoa hồng lợt). Các giống Đào Thất Thốn (ra hoa phơn phớt hồng) hoặc Bạch Đào (hoa trắng) ít được nhà vườn chọn ghép.

*** Chăm sóc ***

Cây Đào cũng như cây Mai gần Tết thì lá già, không hái cũng tự rụng. Nhưng, để cho cây trở hoa đúng vào dịp Tết Nguyên Đán thì nhà vườn phải chọn ngày để trầy hết lá trên cây xuống. Đây là kinh nghiệm từ ngàn đời truyền lại, chứ không ai tài nào tự mày mò học hỏi trong một sớm một chiều mà thành thạo được.

Tùy theo từng giống Đào và cũng còn tùy vào sự ước đoán thời tiết vào những ngày cuối năm ẩm lạnh ra sao để chọn ngày trầy lá cho thật đúng. Nếu không, thì cũng

biết đến các biện pháp thúc, hãm hữu hiệu ra sao.

Thông thường, để cây Đào nở hoa vào đúng dịp Tết, với Bách Đào thì nhà vườn hái lá từ mỏng 10 đến rằm tháng 11 Âm lịch. Còn với Phai Đào thì bắt đầu hái trụi lá vào đầu tháng 11 Âm lịch.

Trảy lá vào thời điểm này thì Đào sẽ trở nụ trước Tết một tuần. Và như vậy từ đây tới Tết hoa nở lại rai là vừa. Nhưng, như chúng tôi vừa nói, hoa nở đúng Tết hay không là còn tùy thời tiết những ngày cuối năm thay đổi ra sao nữa :

- Nếu trước ngày 25 tháng Chạp mà hoa Đào đã nở rộ thì phải hãm lại bằng cách "thiến Đào", tức là dùng dao bén khứa đứt một đường vỏ cây dưới tán cho cây mất sức bớt đi. Cách khác là làm cho một phần rễ quanh gốc đứt bớt. Lối hãm này làm giảm sức nở của hoa lại.
- Nếu trời trở nên quá rét thì ngày phải tưới vài ba lần vào gốc với nước ấm 40 độ pha với nước tiểu.
- Trong trường hợp đã rét lại thêm gió to thì phải tìm mọi cách che gió cho Đào.

Cũng xin được trình bày thêm, cách trảy lá đào là chỉ trảy phần lá không thôi, còn cuống lá phải chừa lại, như vậy mới giữ được mầm hoa phát xuất ở nách lá khỏi bị rụng. Khi nụ hoa đã phát triển thì cuống lá tự rụng. Chờ đến sau Tết lá non mới nhất loạt mọc ra khắp cả cây. Như vậy giữa cây Đào và cây Mai có vài điểm trùng hợp nhau.

**** Thu hoạch và bảo quản ****

Chọn một cây Đào nở hoa đúng vào dịp Tết Nguyên

Đán thì từ ngày 23 tháng Chạp cây đã có nhiều nụ mới tốt. Cũng như hoa Mai vào thời điểm này hoa cũng đã bung vỏ lụa mới bảo đảm nở đúng vào dịp Tết.

Thời điểm chỉ còn 1 tuần tới Tết mà trên cành nụ còn nhỏ hoặc đã có nhiều hoa nở bung ra thì cây đào đó có bán rẻ cũng khó có ai chịu mua.

Cũng như hoa Mai, cành Đào cắm vào lộc bình muốn được tươi lâu phải hơ lửa ở vết cắt cho tái đi. Và nhớ thay nước mới vài ngày một lần. Những cành đào này, sau ngày Tết, nếu đem giâm xuống đất sẽ ra rễ trở thành một cây mới. Nhưng muốn được như vậy thì khi cắt cành, ta không hơ lửa vết cắt mà nhúng nó vào loại thuốc kích thích ra rễ, rồi cắm vào lộc bình chưng Tết...

*** Sâu bệnh ***

Hoa Anh Đào ít bị sâu bệnh tấn công. Ở đợt non thì có nhện đỏ cuốn đợt và lá non lại. Ở thân thì có sâu hút nhựa cây khiến cây bị mất sức. Trừ nhện đỏ thì dùng các loại thuốc xịt rầy như Trebon 50ND Bassa 50EC. Trừ sâu hút nhựa thì dùng Sulfat đồng pha với tỷ lệ 2 phần trăm mà xịt, hoặc làm theo cách của nhiều nhà vườn là dùng vôi trộn với đất sét bít kín nơi thân cây bị sâu khoét vào. Ngoài ra, ta còn phải diệt kiến vì kiến cũng góp phần làm hư hại lá non.

Hoa Cúc

Cây hoa Cúc có tên khoa học là *Chrysanthemum* sp. không rõ có xuất xứ từ đâu. Nhưng các giống Cúc trồng tại nước ta từ trước đến nay có nguồn gốc từ Trung Quốc, Nhật Bản và cả châu Âu đến nữa.

Hoa Cúc không rõ được du nhập vào nước ta từ thời nào và bằng con đường nào, nhưng chắc là giống hoa quỳ này đã được ông bà xưa mình vô cùng ưa ý. Một lẽ dĩ nhiên là hoa Cúc có nhiều đặc điểm mà nhiều giống hoa khác không thể sánh được, chẳng hạn như màu sắc đa dạng, hoa đã đẹp lại thêm mùi thơm dịu dàng, hoa lâu tàn lại dễ nhân giống...

Ngày nay, số người chuộng hoa Cúc cũng chiếm đa số. Bằng chứng hiển nhiên cho thấy, vào dịp Tết Nguyên Đán năm nào cũng vậy, hoa Cúc được bày bán đầy rẫy khắp các chợ hoa, còn nhiều hơn số lượng hoa Mai nữa. Ngày Tết nhà nhà đều chưng hoa Cúc, với sự tin tưởng gặt được vận may mắn suốt năm. Màu vàng tươi tắn của Cúc là biểu tượng của sự giàu sang, thịnh vượng của gia đình giống như mọi người đặt niềm tin ở hoa Mai vậy.

Ngày Tết, Cúc được nhà vườn trồng trong giỏ tre hay chậu kiếng. Người mình có thói quen chưng Cúc từ cặp (giỏ hay chậu) cạnh bên cây Mai. Hai cây tiêu biểu

cho hai mùa, nhưng chúng nằm trong bộ tứ quý "Mai-Lan-Cúc-Trúc". Màu vàng của Mai cạnh màu vàng của Cúc thật là xứng hợp, nên được tin là màu của hy vọng tràn đầy...

Có thể nói, Cúc là giống hoa ven toàn hương sắc được trồng phổ biến khắp nước ta. Từ Nam chí Bắc, từ thành thị đến thôn quê, gần như vườn hoa nhà nào cũng có sự hiện diện ít lắm cũng đôi ba khóm Cúc. Vì Cúc cũng như Mai không hề kén chọn đất trồng. Cúc còn dễ tính hơn Mai ở chỗ chịu được mọi thời tiết, kể cả vùng có thời tiết khắc nghiệt... Tất nhiên, được trồng vào vùng có phong thổ thích hợp, như Đà Lạt chẳng hạn, hoa Cúc phát triển tốt hơn tại những vùng khác...

Ngày nay, hoa Cúc là mặt hàng xuất khẩu khá mạnh, nên được trồng với số lượng nhiều. Ngoài những giống cũ còn được ưa chuộng, còn có nhiều giống Cúc mới được nhập về mang những ưu điểm như hoa to, màu sắc đa dạng, sinh trưởng khỏe và chịu rét tốt...

*** Các giống Cúc ***

Nhiều giống Cúc "vang bóng một thời" ngày xưa hiện nay đã mất giống. Có lẽ các giống cũ đó đã thoái hóa, hoa không đạt và năng suất không cao... Một số giống cũ còn sót lại, nhà vườn vẫn tiếp tục trồng. Ngoài ra, họ còn trồng những giống Cúc mới có xuất xứ từ Á, Âu có nhiều ưu điểm về năng suất, về chất lượng hoa cũng như sinh trưởng tốt hơn những giống cũ...

Nói về giống thì hiện nay trên thế giới đã lai tạo hơn 1500 giống Cúc, nhưng không phải giống nào cũng

chìm, nên được người đời đặt tên cho là Cúc Móng Rồng. Do có đặc điểm lạ nên được nhiều người chọn trồng.

⊗ CÚC MÂM XÔI :

Cúc Mâm Xôi có nơi gọi là Cúc Gấm, do chịu hạn giỏi nên được trồng nhiều ở miền Nam nước ta. Giống này thân lùn, cao khoảng 40 phân, dạng bụi. Do bị ngắt đọt nhiều lần nên cây phân cành xum xuê tỏa rộng ra trông giống như cái... mâm xôi vừa lạ vừa đẹp. Cúc mâm xôi cho hoa màu vàng, hoa nhỏ nhưng chen chúc dày đặc.

⊗ CÚC THỌ MI :

Cúc Thọ Mi là giống Cúc thấp, chỉ cao khoảng 30 phân, hoa nhỏ màu trắng. Đặc biệt các cánh hoa dài và mềm mại giống như lông mi của một cụ ông tám chín mươi tuổi thọ. Thỉnh thoảng vẫn gặp giống Cúc này ra màu vàng, hoặc tím và cánh hoa cũng dài và mềm mại như lông mi ông thọ.

⊗ CÚC TÍM HOA CÀ :

Giống này còn có tên là Cúc Tiền Chinh. Thân cây cao trung bình khoảng 50 phân, thích nghi với xứ lạnh. Giống Cúc này cho hoa khá to, sắc hoa màu tím từa tựa như sắc hoa cà nên mới được đặt tên là Cúc Tím Hoa Cà.

Ngoài những giống vừa kể trên, hiện nay nhà vườn còn trồng nhiều giống Cúc mới, có xuất xứ từ Singapore, Hà Lan, Pháp, Trung Quốc... như các giống CN 93, CN97, Cúc Đài Loan, Cúc Tím Hà Lan, Cúc Xanh... với hoa vừa to vừa đẹp, màu sắc lại đa dạng...

*** Cách trồng Cúc ***

Cúc có nhiều giống, mỗi giống lại có một đặc tính khác nhau, nhất là về môi trường sống. Có giống chịu được hạn giỏi, có giống chỉ thích nghi với nơi có khí hậu mát lạnh quanh năm. Nhiệt độ thích hợp đối với đa số giống phát triển tốt là từ 15 độ đến 25 độ. Nếu trồng trong vùng có nhiệt độ thích hợp thì cây không những sống mạnh mà hoa nở lại đạt yêu cầu từ độ lớn cũng như màu sắc.

Chính vì vậy, ở các tỉnh miền Bắc, nhà vườn thường trồng Cúc theo thời vụ. Giống nào thích hợp với loại khí hậu nào thì được chọn trồng đúng thời vụ mới cho kết quả tốt. Mỗi năm có bốn vụ là : Vụ Xuân Hè, vụ Hè Thu, vụ Thu Đông và vụ Đông Xuân.

Trong miền Nam, nhà vườn chỉ chọn trồng những giống có khả năng chịu hạn giỏi và các giống Cúc này trồng quanh năm đều được. Ở đây, mùa Cúc quan trọng nhất là mùa Tết. Mà muốn có hoa Cúc bán Tết thì trước đó khoảng ba tháng (đối với Cúc sinh trưởng ngắn ngày) nhà vườn đã bắt tay vào việc trồng tỉa :

- Khởi đầu từ ngày 10 tháng 9 Âm lịch, người ta tỉa chỗ để giâm xuống đất (vườn ươm) và chờ khoảng 2 tuần sau thì cây ra rễ.
- Ngày 25 tháng chín Âm lịch, cây Cúc con được bứng ra khỏi vườn ươm để trồng vào giỏ tre hay vào chậu.
- Ngày 10 tháng 10 Âm lịch, bắt đầu ngắt đọt để cây bắt ra nhiều tược để có nhiều hoa sau này.

Với giống Cúc sinh trưởng dài ngày như Cúc M...

Xôi chẳng hạn, thì phải trồng sớm hơn. Muốn Cúc Mâm Xôi
trổ hoa đúng dịp Tết Nguyên Đán thì từ rằm tháng 8 Âm
lịch đã bắt đầu giám canh, vì giống Cúc này trồng đến bốn
tháng rưỡi mới ra hoa.

Giám canh độ 20 ngày thì cây con đã ra đủ rễ,
bứng lên trồng vào giỏ tre hay chậu.

Nửa tháng sau đó, nhà vườn tiến hành ngắt đợt lần
đầu để cây bần ra nhiều nhánh mới.

Khoảng ba tuần sau đó lại ngắt đợt lần hai. Và chờ
một thời gian như vậy, tiến hành ngắt đợt lần ba và đó
cũng là lần cuối.

Như vậy lúc này đã đầu tháng Chạp, dời chậu ra nơi
có ánh nắng vừa phải và tưới đủ hai cử sáng chiều, cây sẽ
ra hoa đúng vào dịp Tết.

1. Đất trồng Cúc :

Hoa Cúc rất dễ trồng, dễ sống trên nhiều loại đất
khác nhau. Nhưng loại đất thích hợp nhất với giống hoa
này là đất mùn, đất thịt được cuốc xới tơi xốp. Ngoài ra,
tầng đất mặt phải khá dày giúp cho bộ rễ của Cúc vốn có
khả năng phát triển mạnh, tìm đủ chất bổ dưỡng trong đất
mà sống. Nếu trồng vào vùng đất thấp thì phải lên lớp, vì
Cúc cũng như Hồng rất cần nước tưới ngày vài cử, nhưng
lại không chịu môi trường ngập úng. Dù lên lớp nhưng
cũng khai thông mương rãnh để nước mưa hay nước tưới
dư thừa thoát hết được dễ dàng.

Với Cúc trồng chậu, phải dùng loại đất thịt tơi xốp,
đất cát pha hoặc đất sét pha, trộn với phân hữu cơ để
trồng. Chậu trồng Cúc phải có hai lỗ thoát nước mới tốt và
nên chịu khó kiểm soát thường xuyên vì nếu tắc nghẽn,
nước tưới sẽ bị ứ đọng trong chậu làm thối rễ...

2. Bón phân :

Trồng hoa Cúc cũng như trồng hoa Hồng, đất trồng phải được cung cấp đủ phân tro thì cây mới sinh trưởng và phát triển tốt, hoa mới tăng chất lượng lên được.

Dù trồng đại trà ngoài vườn hay trồng trong giỏ tre, trong chậu kiếng, hoa Cúc cũng cần được bón lót lúc mới trồng và bón thúc nhiều lần sau mỗi kỳ ngắt đọt (để cây đủ sức đâm tược) và trước khi cây đơm nụ hoa.

Trong thời kỳ giâm chồi, vườn ươm chỉ cần làm đất tơi xốp, không cần phải bón lót, mà chỉ cần nâng tưới nước để đất đủ độ ẩm là được.

Bón lót cho hoa Cúc, nhà vườn thường dùng phân chuồng hoại và phân rác mục. Còn bón thúc thì thời trước ông bà mình dùng phân "da vôi", tức là dùng da và lông trâu bò trong các lò thuộc da phế thải trộn với vôi bột Càn Long, ngâm với nước một thời gian cho tan rửa ra rồi đem tưới. Có thể dùng xương heo, xương bò, lông gà vịt ngâm vào nước một thời gian rồi tưới lên mỗi gốc. Loại phân này cung cấp Carbon và đạm khá nhiều, nên cây Cúc phát triển nhanh.

Ngày nay, nhà vườn bón thúc cho Cúc bằng phân NPK cũng đem lại kết quả tốt.

3. Tưới nước :

Cây hoa Cúc thích hợp với cuộc đất trồng cao ráo, nhưng phải đủ độ ẩm cần thiết. Do đó phải tưới đầy đủ, ít nhất cũng một lần mỗi ngày trong mùa nắng. Lượng nước tưới không cần quá thừa, vì như vậy đất dễ bị trương nước, ảnh hưởng xấu đến sự sinh trưởng của cây. Nếu lượng nước tưới (hoặc nước mưa) dư thừa đó không có mương rãnh để thoát hết thì cây dễ bị chết do thối rễ. Hiện tượng

hiều trước là Cúc bị vàng lá rồi héo rũ dần và trong trường hợp này, không còn cách để cứu chữa được.

*** Nhân giống ***

Hầu hết, các giống hoa Cúc không sinh ra hạt, mà giống nào có hạt thì số hạt cũng không nhiều. Do đó, xưa nay ít ai nghĩ đến việc nhân giống hoa Cúc theo phương pháp hữu tính.

Các nhà vườn chỉ còn cách nhân giống vô tính, mà cách này đối với cây Cúc lại tiện lợi rất nhiều. Đó là cách giâm chồi hay giâm mầm giá để tạo cây con.

1. Giâm chồi :

Chồi đây là những chồi non được tách từ cây Cúc mẹ mà có. Muốn vậy, trước hết ta nên chọn những cây Cúc trong quá trình sinh trưởng cũng như ra hoa đều mang những đặc tính tốt như cây sinh trưởng tốt, hoa to, màu sắc đạt yêu cầu, có sức đề kháng cao... để làm giống. Khi cây giống đã già, nhà vườn dùng dao bén cắt bỏ phần ngọn, chỉ chừa đoạn gốc cỡ gang tay. Một thời gian sau từ các gốc này sẽ nảy ra nhiều chồi non. Những chồi non này được tách ra để giâm xuống đất chờ ra rễ... Đây là những cây Cúc con được đem trồng vào chậu hoặc trồng ra lóp...

2. Giâm mầm giá :

Khi cây Cúc già, những rễ mầm từ gốc mọc chui từ đất lên những chồi non như những cây Cúc con vậy. Những mầm giá này thường bị bấm có thể tách ra khỏi cây mẹ đem trồng nơi khác. Những cây Cúc con được tạo thành từ mầm giá này mọc rất khỏe, vì đa số đã có sẵn rễ. Khi cây

trồng được ba tuần ta nên bấm ngọn để cây nảy ra nhiều chồi. Các chồi này nếu cần lại cắt xuống đem giâm để tạo thành những cây Cúc con mới...

*** Chăm sóc ***

Tuy hoa Cúc dễ trồng, sinh trưởng tốt, nhưng việc chăm sóc không phải chỉ thực hiện qua loa ra sao cũng được. Thực tế cho thấy càng được người trồng để tâm chăm sóc chu đáo Cúc sẽ phát triển tốt hơn về mọi mặt.

Ngoài việc tưới bón đầy đủ, cây Cúc còn cần được chăm lo những việc sau đây :

1. Diệt trừ cỏ dại :

Môi trường sống của hoa Cúc thật quá tốt cho cỏ dại sống bám vào. Cúc sinh trưởng tốt đến đâu thì cỏ dại cũng sinh sôi nảy nở tốt theo đến đó. Vì vậy, việc diệt cỏ dại trong vườn Cúc nên tiến hành theo định kỳ. Cúc trồng trong chậu, trong giỏ cũng cần được nhổ cỏ dại thường xuyên để cây có đầy đủ thức ăn mà tươi tốt được.

2. Cắt tỉa :

Cây Cúc nảy sinh rất nhiều chồi nhiều cành đến độ nhiều khi quá mức cần thiết, nên cần phải cắt tỉa để tạo bộ tán đẹp. Những chồi cần phải loại bỏ là những chồi phụ để lại chỉ tranh giành chất dinh dưỡng của cây. Ngoài việc tỉa bớt cành, còn phải tỉa bớt những nụ hoa nhỏ để cây dồn sức nuôi nụ hoa chính đủ sức nở to hơn. Việc tỉa những nụ hoa phụ nên thực hiện từ lúc chúng mới được hình thành mới có lợi.

3. Cắm que đỡ :

Cây Cúc cũng như cây Hồng, tuy cành nhánh có vẻ cứng cáp, nhưng vẫn không đủ sức để nâng đỡ một vài cái họa to. Để cành khỏi nghiêng ngã hoặc khỏi gãy gập xuống, ta nên dùng những que tre nhỏ có chiều dài khoảng năm sáu mươi phân để chống đỡ. Một cây Cúc có thể sử dụng từ một đến ba bốn que tre, một đầu cắm sâu xuống đất, đầu que kia áp sát vào những cành yếu rồi dùng lạt nhỏ cột lại để giữ cành đó có chỗ tựa vững chãi khỏi ngã đổ khi gặp mưa to gió lớn.

** Thu hoạch và bảo quản hoa **

Trồng hoa Cúc không phải chỉ có bán cây giống đựng trong chậu hay giỏ tre, mà còn bán hoa cành nữa. Hoa cành dùng trong việc thờ cúng và cắm bình trang trí trong phòng khách...

Nếu không biết cách thu hoạch và bảo quản hoa thì hoa sẽ mau héo, cành dễ bị gãy, bán không được giá.

Cũng giống như cách thu hoạch hoa Hồng, trước khi cắt hoa Cúc một ngày, nhà vườn nên tưới thật đậm gốc cây để giúp cây được sung sức, tươi tắn. Cây tươi thì hoa sẽ tươi.

Hoa được cắt theo cành bằng dao hay kéo bén và được cắt vào lúc sáng sớm tinh sương, hoặc lúc mặt trời sắp lặn. Đó là lúc thời tiết mát mẻ, cành hoa tươi tắn còn mang đầy nhựa sống, lâu tàn. Có điều cần lưu ý, không nên cắt những hoa mới chớm nở, mà cắt những hoa nào đã nở được nửa chừng hoặc nở bung gần hết. Như vậy, thì cách thu hoạch hoa Cúc trái ngược với lối thu hoạch hoa Hồng. Sự khác biệt này một phần là do hoa Cúc tàn tàn hơn hoa Hồng.

Hồng, phần khác là hoa Cúc một khi mới chớm nở mà đã vội cắt, đa số thường bị "sượng", dù có để vài ngày cũng không đủ sức bung nở ra được !

Để bảo quản hoa Cúc sau khi cắt cành được tươi lâu và không bị gãy cuống, sau khi cắt xong phải dựng đứng cành hoa vào thùng chứa nước để hãm hoa được tươi lâu.

*** Sâu bệnh ***

Hoa Cúc cũng bị nhiều loại sâu bệnh tấn công trên khắp các phần của cây từ ngọn non đến xuống phần rễ, do nhiều loại vi khuẩn, nấm và sâu tác hại. Gặp bệnh nhẹ cây sẽ sống ương yếu và bệnh nặng cây sẽ chết rất nhanh, đôi khi bị lây lan sang cả đám lớn. Vì vậy khi phát giác vườn Cúc bị sâu bệnh tấn công, dù là mới đôi ba khóm, ta cũng nên gấp rút lo việc bài trừ...

⊗ BỆNH Ở ĐỌT NON :

Đọt non của hoa Cúc mà teo tóp lại hoặc quấn queo; các lá non bị cắn trụi hoặc quấn lại, nhiều nụ hoa mất vẻ tươi tắn như không còn sức để tăng trưởng nữa... Đó là do bọn *sâu xanh*, *sâu khoang* phá hoại. Hai giống sâu này khi mới xuất hiện trên đọt non của hoa Cúc, do chúng còn nhỏ nên ta khó lòng phát giác. Đến chừng chúng lớn hơn một chút thì nhiều đọt Cúc đã bị tàn hại rồi. Những sâu lớn còn tranh thủ đẻ trứng trên các lá non, trên nụ hoa... Nếu không chữa trị kịp thời thì... bệnh sẽ lây lan rộng khắp khổ ngăn ngừa được.

Việc cần làm là ngắt bỏ ngay những lá, những đọt và những nụ hoa có trứng sâu để đem đi đốt hết. Sau đó

dùng các loại thuốc trừ sâu như Supracide 40ND hoặc Karate 2.5EC pha với nước theo liều lượng đã chỉ định trong bảng hướng dẫn để phun xịt vào những lớp Cúc có sâu xuất hiện trong vài ba lần để diệt chúng.

Ở phần đọt cây và nụ hoa Cúc còn bị các giống rệp xanh lá cây, rệp xanh đen và rệp nâu đen phá hại bằng cách hút nhựa cây để sống khiến cây bị mất sức sống eo uột. Khi thấy cây Cúc có hiện tượng những đốm nâu hoặc đen nhỏ xuất hiện trên phần đọt non, nụ hoa, thì nên dùng thuốc Supracide 40ND phun xịt để trừ khử.

⊗ BỆNH Ở LÁ :

Trên mặt lá nổi lên những đốm màu nâu đen, nâu lợt là Cúc đã bị bệnh Đốm lá do nấm *Cercosporachrysanthemi* phá hại.

Nếu mặt lá nổi đốm màu nâu gỉ sắt, dẫn đến việc cháy lá, đôi trường hợp thân cây và đọt non của Cúc cũng bị hại. Đó là bệnh gỉ sắt cũng do nấm gây ra.

Cả hai bệnh trên có thể dùng thuốc Anvil 5SC phun khắp các phần của cây bệnh.

Lá Cúc còn bị bệnh Phấn trắng (nổi đốm màu bột phấn màu trắng xám hoặc vàng lợt) và bệnh Đốm vàng (nổi đốm màu xám nâu, xám đen). Cả hai loại bệnh trên đây cũng do nấm gây ra. Các loại thuốc trừ nấm bệnh như Zinep 80WP, Topsin M70 WP, Polytrin 440EC đều trị được các chứng bệnh này cho cây Cúc.

⊗ BỆNH Ở PHẦN RỄ :

Hoa Cúc có rễ chùm, phát triển theo chiều ngang. Bộ rễ của hoa Cúc chỉ hút chất bổ dưỡng trên tầng đất mặt, chứ không có khả năng ăn sâu được xuống tầng sâu của đất. Bệnh ở phần rễ cây Cúc thường do vi khuẩn và

nấm tác hại, nếu không chữa trị kịp thời, Cúc chết rất nhanh.

Nấm *Rhizoctonia Solani* gây bệnh thối cổ rễ. Bệnh này quan sát ở phần cổ rễ sẽ thấy cổ rễ bị nhiều vết loét màu xám sẫm, sau đó bộ rễ sẽ bị thối dần.

Còn bệnh thối rễ thì do vi khuẩn *Pseudomonas Solanacearum* tấn công vào gốc rễ cây Cúc, khiến rễ bị thối.

Cây Cúc bị bệnh ở phần rễ, khi mình phát giác được thì đã trễ, vì thân cây và lá đều héo rũ rồi chết khô sau đó ít ngày. Những cây này cần phải nhổ bỏ ngay để tránh bệnh lây lan sang những cây khỏe mạnh.

Để phòng bệnh ở rễ của hoa Cúc có nhiều cách trong đó có hai cách chính : một là trồng luân canh với lúa nước hay với các giống hoa khác, hai là trước khi trồng phải xử lý đất cho thật kỹ, bằng cách cày ải nhiều lần và phun thuốc khử trùng vào đất để trừ hết những mầm độc hại, giúp cây trồng sau này tránh được nhiều thứ sâu bệnh.

Hoa Vạn Thọ

Hoa Vạn Thọ có tên khoa học là Tagetes L. xuất xứ từ Mêhicô, sau đó du nhập sang Ấn Độ, rồi Trung Quốc, Nhật...

Hoa Vạn Thọ được trồng tại nước ta từ xa xưa lắm rồi, có lẽ nhập giống từ Trung Quốc đưa sang. Đây là loại hoa gần như chỉ được dùng để chưng cúng trong ngày Tết, ngày rằm, mồng một và ngày giỗ. Người mình cũng thích trồng hoa Vạn Thọ trong vườn hoa gia đình, tuy không hiếm lạ, nhưng do sắc hoa tươi thắm nên trông cũng đẹp. Hơn nữa có trồng mới có dùng, vì việc cắt hoa để chưng cúng trên bàn vọng thiên mỗi ngày cũng tiện lợi...

Có thể nói mà không sợ lắm, hoa Vạn Thọ là giống hoa được trồng phổ biến nhất và người mình đa số ai cũng đều biết đến.

Vạn Thọ lại rất dễ trồng, không đòi hỏi kỹ thuật cao, không kén đất trồng, lại thu hoạch ngắn ngày, nên nếu trồng để kinh doanh sẽ đem lại nhiều lợi.

Thường thì đến ngày rằm và ngày đầu tháng Âm lịch, hoa Vạn Thọ thường rất đắt chợ, vì giá bán phải chăng lại là thứ hoa để cúng quảy được phổ biến xưa nay nên ai cũng mua.

Vạn Thọ của ta là giống Sadéc, còn gọi là Vạn Thọ

lùn. Giống này dễ trồng, không kén đất, thu hoạch ngắn ngày, lúc nào bán giá cũng bình dân, dễ mua.

Vạn Thọ Sadéc còn được gọi là Vạn Thọ mùa. Tại sao lại gọi như vậy ?

Vì rằng, nếu trồng vào mùa mưa thì cây trở hoa chậm trễ, có khi đến bốn năm tháng hoặc hơn. Còn nếu đem trồng vào mùa nắng (như vào những tháng cận Tết ở miền Nam) thì thời gian sinh trưởng của Vạn Thọ chỉ có hai tháng rưỡi mà thôi. Nghĩa là để có Vạn Thọ bán Tết, nhà vườn bắt đầu gieo hạt từ rằm tháng 10 Âm lịch cũng kịp. Nếu tách chồi giống hoa này ra trồng lại càng rút ngắn thời gian thu hoạch hơn được vài ba tuần.

Ngày nay, đúng ra là vài ba thập niên trở lại đây, thị trường hoa của ta, nhất là trong dịp Tết, có bày bán loại Vạn Thọ hoa to gần bằng miệng chén, gọi chung là Vạn Thọ "Pháp". Giống này thân cao to, cành cứng, mỗi cây cho đến bốn năm hoa với màu vàng cam, vàng chanh nhìn rất bắt mắt. Tất nhiên giống hoa này bán với giá cao. Ngày Tết, người mình mua từng cặp (giỏ hay chậu) để chưng chứ không mấy ai cắt cành ra để... cúng.

Ngày Tết nhà nhà chưng hoa Vạn Thọ cũng là do chuộng ở màu vàng tươi tắn của hoa, nó là hiện thân của sự may mắn và thịnh vượng.

**** Cách trồng ****

Như phần trên chúng tôi đã trình bày, hoa Vạn Thọ dùng để chưng cúng trong những ngày giữa tháng và đầu tháng Âm lịch và những ngày giỗ kỵ của mọi nhà, cho nên

giống hoa này thường được trồng quanh năm. Duy chỉ có dịp Tết Nguyên Đán là được nhà vườn trồng nhiều nhất.

Trồng Vạn Thọ không phải đầu tư nhiều tiền bạc và công sức. Vì đây là giống hoa dễ trồng, bất cứ ai cũng trồng được.

1. Đất trồng Vạn Thọ :

Vạn Thọ không kén đất trồng. Thích hợp nhất là đất thịt nhẹ, nhưng nếu là đất cát pha, đất sét pha, đất có lẫn sỏi đá... cây hoa này vẫn sống được. Điều đòi hỏi là đất phải cao ráo, đủ ẩm và không úng thủy. Đất nhiễm phèn và nhiễm mặn cũng không trồng được Vạn Thọ.

Trước khi trồng, đất phải cuốc xới kỹ cho thật tơi xốp, bón lót phân vào hố trồng là được.

Với vườn ươm thì cũng làm đất tơi xốp, trên mặt rải một lớp phân bột từa mùn, rồi mới gieo hạt. Gieo hạt xong, ta rải một lớp mỏng rơm rạ lên khắp bề mặt lớp ương để khi tưới nước, dù với tia nhẹ cũng không làm ảnh hưởng đến bộ rễ của cây non sau này. Lớp rơm rạ mỏng này sau một tháng cũng mục nát thành phân, tăng thêm chất màu cho đất.

2. Bón phân :

Trồng Vạn Thọ không cần bón nhiều phân. Giống hoa này thích hợp với phân chuồng hoai và cả phân rác mục. Khi lập vườn ương thì chỉ cần rải một lớp phân mỏng lên trên mặt đất. Khi cây đã cao lớn độ bảy tám phân thì bứng trồng vào hố, với khoảng cách giữa hai hố độ vài mươi phân. Hố chỉ cần đào sâu độ 15 phân, bên dưới bón lót một vốc lớn phân chuồng và phân rác là đủ. Có trường hợp nhà vườn không bứng cây trồng ra hố, mà cứ để cây mọc luôn trên vườn ương, sau khi tía bỏ bớt những cây èo ột, tật bệnh...

Nếu bứng cây con trồng vào giỏ hoặc vào chậu thì phải bón phân thật nhiều vào đất, để cây đủ sức bổ dưỡng cho đến ngày ra hoa. Đất trồng vào chậu gồm có đất mùn, rơm rạ mục (hay phân rác mục) và phân chuồng hoai. Chỉ cần bón phân một lần và sau này không cần bón thúc cho cây cũng được.

3. Tưới nước :

Nước dùng tưới Vạn Thọ là nước máy, nước giếng. Nước càng ngọt, để làm cho cây tươi tốt hơn. Không nên dùng nước nhiễm phèn và nhiễm mặn để tưới cho cây. Với Vạn Thọ trồng trong chậu nên tưới hai lần một ngày. Tưới sáng và chiều và tưới với lượng nước vừa phải cho đất đủ ẩm. Tưới nước nhiều bất lợi, vì Vạn Thọ không sống được với đất úng thủy.

*** Nhân giống ***

Trồng hoa Vạn Thọ có hai cách : nếu trồng với số lượng nhiều thì áp dụng theo cách gieo bằng hạt. Còn nếu trồng số lượng ít thì trồng bằng cách tách chồi. Nhưng cách trồng tách chồi không được phổ biến lắm.

1. Cách gieo hạt :

Muốn có hạt tốt để gieo, nhà vườn đã để ý chọn lựa ra những cây mập mạnh, tươi tốt từ lúc còn là cây con trong vườn. Đã thế, những cây này còn phải nở hoa to và chọn ra những hoa to nhất để lấy hạt làm giống.

Những hoa được chọn đều được làm dấu và cứ để hoa dính trên cây cho đến ngày nào thật khô mới hái xuống. Khi bóc lớp vỏ ngoài ra, ta thấy nhiều hạt dài màu

đen xếp thành từng vòng từ ngoài vô trong. Nên chọn những hột ở các vòng ngoài làm giống, vì nó to hơn những hột ở vòng trong, hy vọng sau này cây con mọc lên sẽ khỏe hơn.

Nhưng cũng có người cho rằng, nên dùng những hột ở lỗm giữa làm giống mới tốt. Và lấy hột của những hoa nở đầu tiên trên ngọn mới hy vọng hoa đời sau mang đủ đặc tính tốt của cây mẹ.

Khổ nỗi, hột Vạn Thọ nảy mầm tốt, nhưng phẩm chất hoa lại.. “năm ăn năm thua”. Nghĩa là trồng 100 cây thì may ra chỉ được 50 cây ra hoa tốt như hoa cây mẹ, còn 50 cây khác thì ra hoa nhỏ, tiếng trong nhà nghề gọi đó là hoa đực. Và cây ra hoa đực đó gọi là bị “độc chuẩn chuẩn”, phải nhổ bỏ !

Hột được tách ra phải đem ra nắng phơi khô, sau đem cất vào chai lọ bảo quản nơi thoáng mát để chờ trồng lứa sau. Đúng ra, những hột mới hái như vậy, đem gieo sẽ cho kết quả cao hơn và cây mọc mạnh hơn.

Hột giống đem gieo xuống đất chỉ cần bốn năm ngày là mọc mầm. Cây con rất mau lớn. Sau một tháng cây Vạn Thọ con đã lên cao cả tấc, có thể bứng ra trồng vào giỏ hay chậu kiếng, hoặc trồng lên líp.

Khi bứng cây con phải bứng nguyên bầu đất, nếu bầu đất bị bể, rễ một đàng đất một ngả thì khi trồng lại cây dễ mất sức, có khi bị chết.

Nếu bứng có bầu thì trồng sang giỏ hay chậu, cây con cũng chỉ mất sức vài ngày, sau đó bén rễ và lớn nhanh. Thế là ta ngắt đọt để cây trở được nhiều nhánh và trong tương lai mỗi nhánh như vậy có thể đem được vài ba đóa hoa.

Muốn có hoa Vạn Thọ bán đúng vào dịp Tết Nguyên Đán, thì đúng vào ngày rằm tháng 10 Âm lịch ta bắt đầu gieo hạt. Qua đúng tháng sau cây cao được 1 tấc, bứng ra trồng vào giỏ. Kể đó khoảng 5 ngày thì bấm đọt để cây trổ ra nhiều nhánh, cho nhiều bông. Như vậy, khoảng 23 tháng Chạp là hoa đã nở lại rai rồi.

2. Tách chồi :

Nếu trồng ít ta có thể trồng Vạn Thọ bằng cách tách chồi. Muốn tách chồi ta cũng lựa ra những cây Vạn Thọ mọc sớm sơ nhưng chưa đến giai đoạn trổ hoa, lựa ra những chồi mập mạnh tách rời ra khỏi cây mẹ, rồi giâm xuống đất ẩm. Chồi đâm đọt vài tuần thì ra rễ trở thành một cây con hoàn chỉnh. Ta có thể bứng (nguyên bầu) ra trồng vào giỏ hay chậu. Cây sinh ra bằng cách tách chồi có ưu điểm là mau ra hoa, nhưng lại lắm nhược điểm như cây quá thấp lẹ hoa nhỏ, chóng tàn.

Cũng xin được lưu ý là cách đâm chồi này, trong tuần đầu phải đem vào chỗ mát và giữ đất luôn luôn đủ ẩm, nếu không chồi khó sống.

*** Chăm sóc ***

Trồng Vạn Thọ không tốn nhiều công chăm sóc. Chính vì vậy người ta mới nói giống hoa này dễ trồng. Công nặng nhất là tưới và nhổ cỏ dại. Vạn Thọ trồng vào mùa mưa gần như khỏi tưới, trừ những ngày nắng gắt. Còn trồng vào mùa nắng thì ngày nên tưới hai lần, sáng và chiều là đủ. Trong mùa mưa, có một việc cần làm là vét mương rãnh quanh líp trồng để tránh nơi trồng khỏi úng thủy.

Vạn Thọ chỉ sinh trưởng mạnh ở nơi có nắng vừa phải, nhưng phải thông thoáng. Vì vậy, nên xếp giỏ hay chậu vào nơi rộng rãi, khoảng khoát; không bị rợp bởi tàng cây hay mái che.

**** Thu hoạch và bảo quản hoa ****

Hoa Vạn Thọ được bán dưới hai dạng : cây trồng trong giỏ tre hoặc trong chậu và cây lấy hoa để cúng. Trong cả hai dạng này khi bán là lúc cây đều đã trổ hoa.

Cây trồng trong giỏ là để chưng nguyên cây, hoa vừa mới chớm nở đã bán được, số hoa chưa nở, còn búp, người mua vẫn ưng ý vì chờ nở sau. Nhưng hoa để cúng thì tất cả hoa trên cây đã mãn khai hết mới tốt.

Cây trồng trong giỏ hay trong chậu chỉ cần tưới nước đầy đủ để giúp cây tươi tắn. Ngoài ra, nếu có nhánh nào hơi yếu thì nên dùng que tre chống đỡ như cách chăm sóc cây hoa Hồng vậy. Chậu nào có nhánh hoa bị gãy, giá bán sẽ bị hạ thấp.

Với cây lấy hoa để cúng, không ai cắt cành bán mà bán nguyên cây (có cả rễ nhưng không có bầu đất). Khi mua về, ta chọn những cành mang hoa cắt ra để chưng vào lộc bình.

Khi nhổ cây bán hoa cúng, nhà vườn tránh cho cây khỏi bị giập, gãy và bảo quản tươi tắn bằng cách chỉ nhổ vào lúc thật sáng sớm hoặc chiều tối. Sau đó, nhúng nguyên cây (dựng đứng) vào thùng nước sạch, hoặc cuộn trong bao bố đã được nhúng nước ướt sẵn.

Nếu mua về hoa còn tươi, cắt cành đem chưng hoa cũng tươi được bốn năm ngày...

*** Sâu bệnh ***

Vạn Thọ rất ít bị các loài sâu bệnh tấn công.

Nên trừ kiến, vì kiến bu lên cây dễ làm cho đợt nụ hoa bị thui chột.

Thỉnh thoảng cũng gặp một số cây bị bệnh thối nhưng không lây lan. Cây bị bệnh này có hiện tượng một số cành bị héo rũ, rồi cả cây đều héo và chết. Do bệnh không lây lan, hơn nữa giá trị của cây Vạn Thọ cũng không đáng giá là bao nên không ai nghĩ đến cách chữa trị, mà nhổ bỏ nguyên cây. Bệnh này là tuyến trùng gây ra thường xảy ra ở những vùng đất thấp.

Hoa Huệ

Cây hoa Huệ, có tên khoa học là Polianthes Tuberosa L. có chung họ với hoa Thủy Tiên Amarilliacae (hai loại hoa này trông bằng củ). Hoa Huệ có xuất xứ từ Mexico, nhưng ngày nay đã được nhân giống khắp các châu lục.

Cũng như tại nhiều nước trên thế giới, hoa Huệ tại nước ta được coi là loại hoa chỉ dùng để cúng Trời Phật và Tổ tiên. Không ai dùng hoa Huệ để làm quà mừng vì đó là chuyện đại kỵ.

Hoa Huệ du nhập vào nước ta có lẽ trên dưới một thế kỷ nay thôi và thời nào cũng được đánh giá là giống hoa quý, bán được giá cao gấp mấy lần hoa Vạn Thọ, chỉ kém giá hơn hoa Gladiol phân nào mà thôi.

Người mình dùng hoa Huệ vào mục đích thờ cúng là chính, cũng có thiếu số nhà dùng cắm vào lọ bình chưng trong phòng khách. Ngay việc trồng Huệ tại vườn hoa gia đình cũng ít thấy, điều này do nhiều lý do, trong đó có việc hoa Huệ quả kén đất trồng.

*** Cách trồng ***

Huệ trồng bằng củ. Có giống trồng một năm thì nhả bỏ, rồi trồng lại lứa khác. Có giống trồng xuống một lần mà hưởng lợi được hai ba mùa, có khi hơn. Điều này có thể do cuộc đất, mà cũng có thể do từng giống.

Nước ta, từ trước đến nay chỉ trồng hai giống Huệ đó là Huệ đơn và Huệ kép.

Huệ đơn còn gọi là Huệ Sẻ, cây thấp, hoa ngắn dẹt gang tay.

Huệ kép còn gọi là Huệ Trâu, hay Huệ Tứ Diên, cây mọc cao cả thước, hoa dài và dài đến ba bốn tấc.

Huệ Sẻ tuy ngắn hoa nhưng được nhiều người ưa chuộng do tỏa hương thơm ngát. Còn Huệ Trâu tuy lớn cây, nhìn thì đẹp mã nhưng hương thơm không có, nên người chọn mua về thờ cúng.

1. Đất trồng :

Hoa Huệ rất kén đất trồng, vì vậy không phải vùng nào cũng trồng Huệ tươi tốt được. Nói chung Huệ thích hợp với đất thịt nhẹ, đất sét pha. Đất phèn, mặn và không tơi xốp trồng Huệ không được. Đất trồng Huệ phải tương đối cao ráo, nếu đất thấp thì phải lên líp mới trồng được. Mặt khác, cần phải khai thông mương rãnh để quanh năm không được úng thủy. Huệ chịu đất ẩm và trồng nơi thông thoáng, nhiều nắng, chứ không chịu rợp.

Do quá kén đất trồng nên Huệ không được trồng đại trà ở mọi nơi. Đặc biệt, từ trước đến nay, chúng ta

nhận thấy chỉ có hai vùng sau đây là trồng Huệ thành công nhất :

Vùng thứ nhất là Thuận An (Sông Bé - Bình Dương) và vùng An Phú Đông (Hóc Môn). Nhưng đất ở đây cũng không hợp lắm và chỉ trồng từng mùa mà thôi. Nghĩa là tháng sáu tháng bảy bắt đầu trồng cỏ để tháng Tết Nguyên Đán thu hoạch hoa... Cho đến tháng năm tháng sáu năm sau lại phải nhổ lên làm đất trồng tại lứa khác. Vì rằng, nếu có "tiếc của" mà khai thác tiếp thì hoa cũng không đạt, dù chịu khó bón nhiều phân thêm cũng vậy.

Vùng thứ hai là từ Bình Chánh đổ xuống Trung Lương Chợ Gạo (Bến Tre) được coi như là vương quốc hay là vùng đặc địa của hoa Huệ. Cây Huệ trồng ở các vùng này sống mạnh, cho hoa đạt yêu cầu. Đã thế chỉ cần một lần gieo củ mà thu hoạch liên tiếp được vài ba năm. Nếu chăm sóc tốt thời gian thu hoạch còn có thể kéo dài thêm ít năm nữa.

2. Bón phân :

Hoa Huệ chịu nhất là phân hữu cơ, nhưng theo kinh nghiệm của nhà vườn thì chỉ có vùng Sông Bé và An Phú Đông bón phân hữu cơ hoa Huệ mới tốt. Còn vùng Tiền Giang thì ngoài phân hữu cơ còn phải tăng cường thêm NPK.

Ông bà mình xưa trồng Huệ bằng một loại phân khác, đó là phân da vôi và cho rằng phân da vôi thích hợp với cây hoa Huệ.

Người ta dùng da trâu da bò và lông trâu bò mua rẻ từ các lò thuộc da phế thải ra, đem về trộn chung với vôi Cần Long, ngâm với nước một thời gian rồi đem tưới cho Huệ.

Lúc nào không tìm được các nguyên liệu vừa kể thì người ta dùng xương trâu bò, thịt súc vật, lông gà vịt trộn với ít vôi Cạn Long, rồi ngâm vào nước lâu ngày cho "tiêu" rã mới đem tưới.

Phân hữu cơ gồm có phân chuồng hoai và phân bón mục dùng bón lót, theo hình thức rải một lớp dày trên mặt lớp, hoặc đào lỗ để đặt củ vào. Và để tưới thúc cho hoa tươi tốt, nhiều nhà vườn còn sử dụng phân u rê hòa với nước mà tưới từ lá xuống gốc.

3. Tưới nước :

Trồng hoa Huệ cũng rất cần nước tưới. Khi mới trồng và khi cây còn nhỏ thì mỗi ngày chỉ cần tưới một lần (mùa hạn) để giúp đất đủ ẩm, nhưng khi cây đã lớn vượt thì ngày phải tưới hai lần.

*** Nhân giống ***

Hoa Huệ trồng bằng củ. Củ giống do cây mẹ trước đây để lại cho mùa sau. Khi trồng chỉ một củ, nhưng hết mùa nhỏ bỏ thì củ mẹ đó nảy nở ra một vốc nhiều củ con. Chỉ lựa những củ to, còn củ mẹ và các củ quá nhỏ nên loại bỏ. Với Huệ một lần trồng vài ba năm sau mới nhỏ thì bứng củ lại càng lớn hơn nữa. Vì vậy trồng Huệ không lo thiếu giống.

Khi trồng, củ Huệ được nhà vườn đặt xuống hố trồng sâu khoảng năm sáu phân so với mặt lớp là vừa. Nếu củ đặt quá sâu thì củ chậm lên mầm, còn đặt quá cạn thì cây sau này sẽ không chặt gốc, dễ ngã đổ. Trong nghệ thuật trồng hoa Huệ mà nhà vườn nào cũng biết đến là phải giữ làm sao cho cây Huệ từ nhỏ đến lúc thu hoạch

hoa phải đứng thẳng tắp. Nếu để cây mọc nghiêng, tức cành hoa cong vẹo sẽ bán không được giá.

Với Huệ chỉ trồng một mùa rồi trồng lại thì khoảng cách giữa hai củ giống là 20 phân, còn Huệ trồng liên tiếp vài ba năm thì khoảng cách phải rộng hơn, từ 25 đến 30 phân.

Một tháng sau tính từ ngày đặt củ giống cây con đã vươn lên được khoảng vài mươi phân rồi. Đây là lúc ta bắt đầu tưới thúc cho cây có sức mà lớn vượt lên.

Qua tháng thứ ba, trễ lắm là tháng thứ tư, Huệ bắt đầu trổ hoa. Trước tiên củ mẹ đâm chồi ra hoa trước thường là một bông lớn và hai bông nhỏ (bông cái và bông phụ). Đợt sau các củ con đâm tược ra bông. Kế đó là củ cháu...

Vì vậy, đợt đầu thu hoạch quá ít, đợt kế tiếp thu hoạch nhiều hơn và càng những đợt sau số lượng hoa càng nhiều hơn nữa...

*** Chăm sóc ***

Trồng hoa huệ có những việc cần phải làm như sau:

⊗ NHỎ CỎ DẠI :

Do đất trồng Huệ nhiều phân lại ẩm nên là môi trường quá tốt cho cỏ dại mọc tràn lan. Việc diệt cỏ dại nên thực hiện ngay sau mỗi lần thu hoạch hoa. Nếu để cho cỏ dại mọc nhiều và mọc cao thì có hai điều bất lợi : một là cỏ tranh giành thức ăn của cây trồng, hai là che bớt ánh sáng mà cây Huệ thì đang cần đến.

⊗ TƯỚI NƯỚC :

Trồng trong mùa mưa thì việc tưới nước không đặt

nặng, nhưng trong mùa nắng cần phải tưới nước đều đặn để giữ ẩm cho đất. Nước tưới phải là nước ngọt (nước giếng) mới tốt. Nước nhiễm phèn, nhiễm mặn không được dùng.

⊗ BẢO QUẢN CỦ GIỐNG :

Sau một mùa trồng, các củ lớn được chọn để giống mùa sau cần được bảo quản tốt. Nên đem củ vào nhà, đặt vào nơi khô ráo thông thoáng và tránh làm trầy giáp. Việc bảo quản như vậy trong suốt mấy tháng cũng không bị hao hụt.

** Thu hoạch **

Hoa Huệ được cắt rời khỏi cây khi hoa còn búp. Nếu để một vài hoa trên cành đã nở thì bán không được giá. Vì rằng nhà vườn có thói quen cắt Huệ ngày hôm trước hôm sau mới giao cho ban hàng, vì vậy trong thời gian đó số hoa còn lại sẽ nở bung hết ra.

Cũng như cách thu hoạch hoa Glaieul, Huệ được cắt xong là được đặt dựng đứng trong thùng nước để giữ hoa được tươi lâu. Khi di chuyển thì người ta cuộn hoa và bao tải đã nhúng nước...

Khi mua hoa Huệ về nhà, trước khi đặt vào bình thì nên vạt bỏ một đoạn gốc cành, vì vết cắt từ trước có thể bị nhiễm khuẩn không thể chữa được lâu. Trong bình thì nên phải có chứa nước và nước này nên thay hằng ngày. Mỗi lần thay nước là thêm một lần vạt bớt thêm một đoạn gốc, nếu không gốc sẽ bị thối (do nhiễm khuẩn) mà nước trong bình cũng không có mùi khó ngửi.

Hoa Hồng

Cây hoa Hồng có tên khoa học là Rosa SP. là loài hoa tuyệt đẹp, từ xưa đã được tôn vinh là Hoàng hậu của các loài hoa có mặt trên trái đất này.

Có thuyết cho rằng hoa Hồng đã xuất hiện hàng triệu năm trước kỷ nguyên Thiên Chúa giáo, nguồn gốc từ Ai Cập, La Mã là những nước có nền văn minh rực rỡ nhất và sớm nhất.

Có thuyết lại cho rằng, xuất xứ của hoa Hồng là tại Trung Quốc, sau đó lan qua Ấn Độ rồi mới đến châu Âu.

Hiện nay, chưa có một tài liệu nào đáng tin cậy cho ta biết chắc chắn thuyết nào đúng thuyết nào sai. Chỉ biết một điều tuy hoa Hồng đã xuất hiện từ lâu, nhưng mới được người đời trồng chừng vài ngàn năm nay thôi, đó là những giống Hồng nguyên thủy của Ai Cập và La Mã. Và trong vài trăm năm trở lại đây, địa vị của hoa Hồng mới dần được nâng cao lên đến ngút tầng mây khi được nhiều nhà thực vật học nổi tiếng, nhiều nghệ nhân hoa kiếng bậc thầy góp nhiều công sức lai tạo ra những giống Hồng nổi tiếng mà chúng ta được biết và đang thừa hưởng hiện nay.

Được biết, ban đầu những giống Hồng nguyên thủy chỉ có khoảng chừng 100 giống, nhưng hiện nay, sau mấy

trăm năm được lai tạo, nhiều nhà thực vật học phỏng đoán rằng đã có đến vài trăm ngàn giống Hồng lai đang có mặt khắp mọi châu lục với nhiều màu sắc đa dạng với hương thơm quyến rũ tuyệt trần...

Trước đây, hoa Hồng chỉ được dành riêng cho hàng vua chúa và giới quyền quý cao sang thụ hưởng. Hoa Hồng chỉ được trồng trong các vườn Thượng uyển của các cung vua phủ chúa và được giới quyền quý hết sức đam mê. Hiện nay, vẫn còn lưu lại những giai thoại vô cùng ly thú về tính đam mê hoa Hồng của các ông Hoàng bà Chúa này.

Truyền thuyết kể lại rằng, Nữ Hoàng Cléopâtre của Ai Cập đã nhiều lần sai phái những đoàn thuyền lớn đến các quốc gia lân cận để tìm mua cho bằng được những giống Hồng quý hiếm về trồng kín mít trong vườn Thượng uyển của bà. Nữ Hoàng Cléopâtre còn có một ý thích đặc đáo khác là ngâm mình hàng giờ trong bồn nước với hàng ngàn đóa Hồng tươi và khi ngủ, trong phòng của Nữ Hoàng cũng được rải hoa Hồng từ giường xuống thảm để hương thơm dịu dịu của hoa Hồng đậu bà vào giấc ngủ một cách dễ dàng.

Đến nay, người ta cũng còn nhắc đến những giai thoại khá hay về sự đam mê hoa Hồng của Hoàng đế Charlemagne, của vua Louis Đệ Lục, của Catherine De Medicis... Riêng Hoàng hậu của nước Pháp là Joséphine Bonaparte cũng nổi tiếng là người đam mê hoa Hồng, thích "sưu tập" hoa Hồng không thua gì Nữ Hoàng Cléopâtre thuở trước.

Joséphine Bonaparte sẵn sàng bỏ ra nhiều món tiền khổng lồ để tìm mua cho bằng được những giống Hồng quý hiếm, đem về trồng tại Chateau De Malmaison. Nhưng sự đam mê đó của bà được người đời ca tụng và nhớ ơn, v

mục đích của bà là góp công lai tạo được hàng trăm giống Hồng tuyệt đẹp để lại cho đời sau, đến nay nhiều giống vẫn còn.

Nối tiếp công việc của Bà, nhiều nhà Thực vật học bậc thầy đời sau tiếp tục lai tạo được nhiều giống Hồng nổi tiếng khác. Đến nỗi ngày nay, gần như quốc gia nào trên thế giới cũng tự hào lai tạo được những giống Hồng đặc biệt cho riêng mình. Tất nhiên, giống nào cũng có lai lịch rõ ràng về giống nấy và được "cầu chứng" đăng hoàng.

Ngày nay, như quý vị đã biết, giống Hồng lai đã xuất hiện quá nhiều, hàng trăm ngàn giống, khó lòng giúp ta dễ dàng phân biệt được.

Ngay các nhà Thực vật học cũng khó lòng tra cứu, chỉ biết căn cứ vào màu sắc, vào dòng giống, vào hình dáng và một số yếu tố khác để phân ra làm ba loại sau đây:

1. Loại Hồng dại :

Đây là những giống Hồng hoang dã lâu đời, có nguồn gốc từ giống Wichura ở vùng Cận Đông, sau lai tạo tự nhiên với nhau để thành ra hàng trăm giống khác. Hồng dại thường có dạng bụi, thân cao, cành dài, dựa vào cây khác leo lên mà sống. Nếu thân leo thì gọi là "Hồng leo", loại có thân bò ngoằn ngoèo sát đất thì mang tên "Hồng bò". Hồng dại có các giống Persian, Yellow rose, Rosa Multiflora, Rosa Virginiana... Đa số giống Hồng dại thân cây và hoa không đẹp, nhưng mọc mạnh và sức đề kháng sâu bệnh khá tốt, nên thường được dùng để làm gốc ghép.

2. Loại Hồng Cổ Điển :

Hồng Cổ Điển là những giống Hồng được trồng từ trước năm 1867, có màu sắc đẹp lại có hương thơm. Hồng Cổ Điển có xuất xứ từ Trung Quốc, nổi tiếng có

nặng về tấm lòng hiếu thảo; đồng thời cũng có ý nghĩa kính chúc người sinh dưỡng mình được hạnh phúc và trường thọ.

Hoa Hồng còn được dùng dâng cúng Tổ tiên và là món quà biếu lịch sự nhất, thanh nhã nhất trong những dịp mừng vui như thi đậu, thăng quan tiến chức, thăm viếng người bệnh...

Chúng tôi rất tiếc không có trong tay một tài liệu nào cho biết đích xác hoa Hồng được du nhập vào nước ta lúc nào và bằng con đường nào để hầu quý vị. Có thuyết cho rằng hoa Hồng du nhập vào nước ta theo ngã châu Âu, nhưng cũng có thuyết cho rằng từ Trung Quốc.

Theo thiên ý của chúng tôi, có lẽ thuyết sau có tính thuyết phục hơn. Vì như chúng ta đã biết, Trung Quốc từ hàng ngàn năm trước đã nổi tiếng là nước trồng Hồng đầu tiên ở châu Á. Vài trăm năm trước đây, Trung Quốc nổi tiếng với các giống Hồng Trà và từ giống này được nhiều nước lai tạo ra nhiều giống Hồng lai nổi tiếng khác như China Hybrid, Floribunda... Và từ những giống lai này lại lai tạo ra được nhiều giống Hồng nổi tiếng khác. Trung Quốc là nước cận kề Việt Nam, cho nên con đường du nhập của Hồng vào nước ta, có lẽ xuất phát từ Trung Quốc.

Cũng có thuyết cho rằng, hoa Hồng khi du nhập vào nước ta được đem trồng tại Đà Lạt trước tiên, sau đó mới đem trồng ra khắp nước. Sự ước đoán này không rõ đúng được mấy phần, nhưng ngày nay điều chúng ta được biết Đà Lạt chính là vương quốc của hoa Hồng, do khí hậu của vùng cao nguyên này rất thích hợp với mọi giống Hồng hơn những nơi khác trong cả nước.

Hoa Hồng được trồng tại nước ta có lẽ chỉ mới hai

ba trăm năm nay thôi. Nhưng, việc trồng để kinh doanh thì có lẽ chỉ năm bảy thập niên trở lại.

Theo lời những lão nông sống với nghề trồng hoa kiểng ở vùng Gò Vấp, vùng có phong thổ thích hợp với sự sinh trưởng của hoa Hồng, thì bước đầu các nhà vườn chỉ trồng Hồng vào giỏ, vào chậu và cũng chỉ trồng với số lượng ít vì mức tiêu thụ có hạn. Dần dần về sau, nghề nhân hoa kiểng mình mới lại tạo được những giống Hồng lai từ các giống Hồng ngoại nhập nổi tiếng, vừa có hoa to, vừa có hương thơm, thân cây lại cứng cáp, cành dài nên dễ dàng tạo được sự phản kích trong giới thưởng ngoạn. Từ đó, các nhà vườn mỗi mình dần trồng với số lượng lớn, trồng đại trà trên vài ba công đất trở lên... Về phía người mua, không những chỉ mua cây về trồng như trước, mà còn mua cành để chưng cúng, để làm quà tặng và để trang trí trong phòng khách cho tăng thêm phần sang trọng...

Các vùng trồng Hồng nổi tiếng tại Sài Gòn khoảng năm bảy thập niên này, phải kể đến trước hết là Gò Vấp, kế đó là Thủ Đức, Phú Nhuận, Hạnh Thông Tây Củ Chi... Ngày nay, nhiều vùng ở Tiền Giang, Hậu Giang cũng nổi tiếng về nghề trồng Hồng. Sản phẩm của họ tạo ra cũng vẹn toàn hương sắc.

*** Cách trồng Hồng ***

Cây hoa Hồng so với Mai và một số giống hoa khác, thì Hồng khó trồng hơn. Đó là điều ai cũng công nhận. Nhiều người còn cho rằng giống hoa này "trái tính trái nết" nên trồng dễ chết, hoặc có sống được thì nhiều cây cũng ương yếu, hoa không to lại dễ bị sâu bệnh tấn công...

Thật ra hoa Hồng cũng dễ trồng, nếu ta nắm vững được phần kỹ thuật, trong đó môi trường sống phải thích hợp thì cây mới phát triển mạnh được. Bằng chứng cho thấy có những giống Hồng quý được nhập từ nước ngoài về, theo Catalogue hoa vừa to vừa sắc sỡ, nhưng trồng tại nước ta thì lại "biến tướng" trông thật thảm hại. Tất nhiên trừ những giống hợp với khí hậu nước ta thì lại khác.

Như vậy, khí hậu cũng đóng một vai trò rất quan trọng trong đời sống của cây Hồng.

Đa số giống Hồng rất chịu nắng. Ánh nắng trong ngày chiếu càng nhiều giờ càng tốt. Do đó, trồng Hồng nên trồng nơi thoáng đãng. Trong mùa nắng Hồng ít bị sâu bệnh tấn công, cây rất sung sức, ra hoa nhiều và sắc hoa tươi tắn. Có điều mùa nắng phải tưới nước đầy đủ, nên tưới nhiều lần, nếu không cây sẽ bị xuống sức, dẫn đến chết héo.

Hoa Hồng cũng chịu mưa, nhưng lượng mưa trung bình từ 1500mm đến 2000mm mới thích hợp. Mưa nhiều và mưa kéo dài, thì Hồng càng bị nhiều loại nấm và sâu bệnh tấn công. Hoa Hồng lại không chịu úng ngập, do đó trồng Hồng phải khai thông mương rãnh giúp việc thoát nước hữu hiệu.

Nhiệt độ thích hợp cho sự sinh trưởng tốt của cây Hồng là từ 18 đến 25°C. Trồng vào vùng có độ ẩm không khí cao, có mùa đông khá lạnh mới tốt. Vì như chúng ta đã biết, gốc tích của hoa Hồng ở vùng Cận Đông, vùng có khí hậu nóng, nhưng lại có mùa Đông băng tuyết lạnh lẽo.

Cây Hồng cũng yếu ớt, chỉ đứng vững được trước gió nhẹ (3m/giây), vì vậy vào những tháng mưa to gió lớn, cần phải có nhiều que chống đỡ mới được.

1. Đất trồng hoa Hồng :

Cây hoa Hồng không quá kén đất trồng. Cấu tượng đất ra sao Hồng vẫn sống được, dù đó là đất đồi, đất sét pha, cát pha, đất mới được khai phá... Điều đòi hỏi là đất phải giàu chất dinh dưỡng và thật tơi xốp mới tốt.

Đất trồng Hồng không được nhiễm phèn, nhiễm mặn. Vùng nào nước càng tốt trồng Hồng càng thành công. Những vùng đất thấp trũng, hoặc nơi có tầng đất mặt mỏng, muốn trồng Hồng chỉ còn cách lên líp cho cao.

Ngày nay, người ta trồng Hồng bằng chất liệu tự chế gọi là giá thể gồm có trấu, tro trấu, mặt cưa, rơm rạ vụn nát, gạch loại xấu có độ xốp được đập vụn ra... Những chất liệu trên vừa nhẹ, vừa xốp giúp cho bộ rễ của hoa Hồng có nơi bám víu vào để phát triển dễ dàng. Giá thể này được dùng với lượng nhỏ rồi đem trộn chung với đất và phân hữu cơ để tạo chất dinh dưỡng nuôi cây.

Hoa Hồng chịu nắng, cho nên vùng đất trồng Hồng phải thoáng dãi, không bị che rợp để được đón nhận ánh sáng nhiều giờ mới tốt.

Thêm một chi tiết nữa không kém phần quan trọng là đất trồng hoa Hồng phải có độ ẩm 60 đến 70%; vì vậy trong mùa nắng, ta cần phải tưới vài ba lần mới đủ sức giữ ẩm cho cây.

2. Việc bón phân :

Đất trồng Hồng phải vừa xốp vừa đủ chất bổ dưỡng thì cây mới sinh trưởng tốt, mới sai hoa, hoa lớn và màu sắc tươi tắn được.

Từ lâu ông bà mình trồng Hồng bằng phân hữu cơ, gồm có phân chuồng và phân bổi, tức phân rác. Với phân chuồng thì ngày trước chỉ dùng có phân ngựa. Sau này do trồng với số lượng nhiều, nên ngoài phân ngựa, còn trộn

thêm phân trâu bò, heo gà... và cả phân tro trấu nữa. Cây hoa Hồng tỏ ra thích hợp với loại phân hữu cơ này. Đó cũng là điều dễ hiểu, vì bản thân cây Hồng thích nghi với loại đất tơi xốp, mà phân hữu cơ lại làm xốp đất.

Ngoài việc dùng phân hữu cơ bón lót ra, khi cần bón thúc thì dùng phân cá hay phân bánh dầu pha với nước để tưới vào gốc.

Ngày nay, việc bón thúc cho Hồng, các nhà vườn dùng phân hóa học, tức phân vô cơ, như phân NPK hoặc DAP. Với phân hóa học bón thúc, hoa Hồng sẽ phát triển nhanh, ra hoa lớn và màu sắc đạt yêu cầu hơn.

3. Nước tưới :

Trồng hoa Hồng phải lo cho được nguồn nước tưới, nếu trồng đại trà. Cây Hồng rất cần nước tưới, nhưng cũng tùy theo từng trường hợp để việc tưới nước có hiệu quả hơn. Mùa nắng mỗi ngày nên tưới hai lần : sáng sớm trước 9 giờ và buổi chiều trước 5 giờ. Nếu gặp ngày nắng gắt nên tưới thêm buổi trưa và cứ tưới này phải tưới thật đẫm, nếu không đất sẽ nóng lên làm cây chết. Ban đêm không nên tưới nước, vì nước đọng trên lá sẽ là cơ hội tốt cho các loài nấm mốc xâm nhập.

Vào mùa mưa, chỉ những ngày nắng gắt ta mới tưới nước cho cây Hồng mà thôi.

Do cây Hồng không thích nghi với môi trường đất đai trũng nước, nên vào mùa mưa, vườn Hồng phải có mương rãnh thoát nước hữu hiệu, vì nếu để nước ngập gốc chỉ trong một buổi là cây hoa Hồng đã bị thối rễ rồi chết.

Với Hồng trồng chậu, hàng ngày ta nên quan sát lỗ thoát nước ở đáy chậu có thông hay không, nếu có sự bế tắc là phải khai thông ngay.

*** Nhân giống ***

Đa số người trồng hoa Hồng là muốn tự mình nhân giống để có cây con lai giống mà trồng. Việc làm này không khó lắm, miễn là có chút đam mê và chịu khó kiên tâm là được. Nhân giống hoa Hồng cũng có hai cách : đó là nhân giống hữu tính và nhân giống vô tính.

1. Nhân giống hữu tính :

Nhân giống hữu tính là lấy hạt của cây Hồng mẹ đem gieo xuống đất để có cây Hồng con.

Như quý vị đã biết, Hồng là loài hoa lưỡng tính trên cùng có một hoa có sẵn nhị đực và nhị cái và chúng có thể thụ phấn với nhau. Thời gian hoa thụ phấn cho đến khi trái chín khoảng hơn hai tháng. Trong trái có nhiều hạt nhỏ, đem gieo xuống đất sẽ lên cây con, nhưng khả năng nảy mầm của hạt tỷ lệ không cao vì vỏ hạt khá dày.

Muốn có những cây Hồng lai theo ý thích của mình ta cũng thực hiện bằng cách nhân giống hữu tính. Trước hết, chọn một cây Hồng (cha) và một cây Hồng (mẹ) mang những đặc tính tốt, nhưng chắc chắn đây là hai giống khác nhau. Đợi cho hai cây Hồng này cùng nở hoa một lần, rồi ta tự thực hiện từng bước như sau :

- Với cây Hồng (cha) khi hoa vừa chớm nở thì ta cắt hết các bao phấn của nhị đực đem chứa vào một cái lọ sạch và khô ráo. Các bao phấn này khi đến độ chín thì bung hết phấn hoa ra ngoài. Những hạt phấn li ti này có chứa một ít nhựa dẻo nên dễ đeo bám...
- Với cây Hồng (mẹ) ta cũng chờ khi hoa vừa chớm nở thì

khéo tay cắt bỏ hết nhị đực, chỉ chừa lại bầu nhụy mà thôi. Sau đó, dùng bao ni lông trùm kín bầu nhụy để ngăn ngừa côn trùng mang nhị đực của hoa khác đến...

Chỉ khi nào nhụy hoa của Hồng (mẹ) chín, tức là vòi nhụy cương to lên, bên trên cũng tiết chất nhựa đó là lúc ta cho hoa thụ phấn. Cách làm là tháo bỏ bao ni lông ra, rồi dùng cái que nhỏ vít phấn của nhị đực cho dính lên vòi nhụy của Hồng (mẹ). Như vậy là việc thụ phấn nhân tạo cho hoa đã xong.

Qua vài hôm, nếu thấy bầu noãn có màu xanh và phát triển lớn hơn trước là coi như việc thụ phấn đã thành công.

Từ hai đến ba tháng sau thì trái chín, trong đó có chứa vài ba hột nhỏ hoặc hơn. Hột đem gieo xuống đất sẽ mọc lên cây Hồng (con) mang những đặc tính tốt của cây cha cây mẹ.

Việc nhân giống hữu tính để tạo ra những cây Hồng lai đòi hỏi ở sự khéo tay và tính đam mê của mình, chứ không đến nỗi khó lắm.

2. Nhân giống vô tính :

So với cách nhân giống hữu tính thì phương pháp nhân giống vô tính của cây Hồng tương đối dễ hơn. Theo phương pháp này thì ta tạo được cây Hồng con bằng nhiều cách như : giâm cành, chiết cành và ghép cành. Cả ba phương pháp này ông bà mình ngày xưa cũng đã từng áp dụng.

⊗ GIÂM CÀNH :

Giâm cành là cách dễ làm nhất. Ta chỉ việc chọn một cành mập mạp trên thân cây Hồng mẹ, cắt rời ra khỏi thân cây mẹ rồi cắm xuống đất. Độ một vài tuần sau đó,

thô cắt sẽ ra rễ và thành cây Hồng con, ta có thể trồng tại chỗ hay bứng lên đem trồng vào chậu kiếng...

Có điều xin lưu ý là không phải bất cứ giống Hồng nào cũng có thể cắt cành giâm xuống đất sống được cả. Mặt khác, nên giâm cành vào nơi thoáng mát, có độ ẩm không khí cao, phải che chắn kỹ nắng gió...

⊗ CHIẾT CÀNH :

Chiết cành là tạo cây con từ một cành của cây mẹ nhưng để cho cây mẹ nuôi dưỡng cho đến khi ra rễ đầy đủ mới cưa rời ra đem trồng chỗ khác. Cách nhân giống này tương đối khó hơn cách trên, nhưng kết quả lại dễ thành công hơn. Vì với giống Hồng nào ta cũng có thể chiết cành được.

Trước hết, ta chọn một cành ưng ý trên thân cây Hồng mẹ, dùng dao bén cắt một khoanh vỏ có chiều dài từ 2 đến 3 phân. Sau đó, lột bỏ khoanh vỏ cây đó ra rồi dùng hỗn hợp đất với phân chuồng hoai bó lại thành bầu, bên ngoài dùng miếng giẻ hay bao ny lông bó chặt lại, sao cho bầu đất không lỏng lẻo là được. Hàng ngày, ta nên tưới nước để giữ ẩm cho bầu đất. Khoảng vài ba tuần, chung quanh bầu đất sẽ có nhiều rễ non bắn ra. Chờ khi rễ có màu trắng ngà thì dùng dao bén cắt tiện cành này ra khỏi cây Hồng mẹ để đem trồng nơi khác.

Nên tiến hành việc chiết cành khi cây Hồng mẹ đang sung sức và nên chiết một cành mà thôi, để tránh cây mẹ khỏi mất sức.

⊗ GHÉP CÀNH :

Ghép cành là tách một chồi non từ thân cây Hồng mẹ có những đặc tính tốt như hoa to, hoặc giống quý hiếm gọi là mắt ghép. Xong, chọn một cây Hồng khác khỏe

non, nhưng thuộc giống tầm thường (ra hoa nhỏ chẳng hạn) để làm gốc ghép. Sau này nhờ vào sức sống khỏe của gốc ghép để nuôi mắt ghép và tạo thành cây Hồng mang được đặc tính tốt như cây Hồng mẹ có mắt ghép vậy.

Ghép cành có nhiều cách, như cách ghép hình chữ T, hình chữ U...

Cách ghép là dùng dao nhỏ có mũi nhọn rạch trên lớp vỏ của gốc ghép (cách cổ rễ độ 10 phân) hình chữ T (nếu muốn ghép hình chữ T), sau đó dùng mũi dao khéo léo tách con hai mí vỏ theo chiều dọc hình chữ T (tối đa dài 2 phân). Sau đó, dùng dao bén tách ra một chồi non từ thân cây Hồng mẹ (chỉ lấy phần vỏ), đem gắn chặt vào chỗ hở của hai mí vỏ của gốc ghép, sao cho các mí vỏ liền khít với nhau, để nhựa nguyên của gốc ghép nuôi sống được mầm ghép. Việc sau cùng là dùng dây ny lông cột chặt bên ngoài (chừa mầm mắt ghép để nó phát triển), mục đích là vừa giữ chặt mắt ghép vào gốc ghép, lại vừa tránh nước mưa hay nước tưới xâm nhập vào.

Độ vài tuần, khi thấy mắt ghép sống tốt, ta mới tháo dây buộc ra và cắt bỏ hết những cành nhánh của gốc ghép để nó dồn sức nuôi chồi ghép trở thành thân một cây Hồng mới có giá trị hơn.

*** Chăm sóc ***

Việc chăm sóc cho cây hoa Hồng phải được cập nhật mỗi ngày, như vậy mới bảo đảm được sự sống mạnh cho cây. Việc chăm sóc không đòi hỏi nhiều thời gian và công sức. Ta có thể phối hợp một việc thành đôi ba việc. Chẳng hạn lợi dụng khi tưới nước thì tiện tay nhổ bỏ cỏ dại hoặc bắt sâu...

1. Diệt cỏ dại :

Môi trường sống của cây Hồng rất thích hợp với sự nảy nở của cỏ dại. Đất vừa ẩm vừa nhiều chất bổ dưỡng làm cho cỏ dại mọc nhanh. Nếu không tìm cách trừ tuy thì cỏ sẽ tranh giành thức ăn với cây trồng, sự tổn hại không sao tránh được.

Nếu trồng Hồng đại trà thì nên làm cỏ đúng định kỳ. Còn trồng trong giỏ, trong chậu thì nên nhổ hàng ngày hoặc hàng tuần. Nên lợi dụng lúc tưới nước cho Hồng, tiện tay, nếu gặp cỏ dại ta nên thanh toán luôn. Nếu tập được thói quen này thì công việc diệt cỏ dại trở nên nhẹ nhàng không đáng là chuyện khiến ta quan tâm nhiều nữa.

2. Cắt tỉa :

Trồng hoa Hồng không phải chỉ để thưởng thức hoa không thôi, mà còn ngắm vẻ đẹp của dáng cây nữa. Cây Hồng gọi là đẹp khi thân và nhánh mập mạnh, tán xum xuê... Cây xấu là cây ốm yếu cao nhông, lại có những cành khô, cành còi cọc yếu ớt. Vì vậy việc cắt tỉa để tạo dáng đẹp cho cây Hồng là việc cần làm.

Tùy theo giống mà hoa tàn mau hay tàn lâu. Trung bình hoa Hồng nở được bốn năm ngày thì tàn. Khi hoa tàn thì nên dùng dao bén hay kéo cắt bỏ. Nên cắt một đoạn cách từ hoa xuống đến ba bốn đốt lá. Khoảng mười ngày sau khi cắt cành, nhiều tược non sẽ nhú ra và hầu hết những tược này khi trưởng thành sẽ đơm hoa cả.

Thường mỗi cành đơm một đóa hoa, nhưng cũng có cành trở đến ba hoa. Tất nhiên, trong trường hợp này đóa hoa trên cùng lớn nhất và hai hoa phát ra từ nách lá dưới là hoa phụ, nhỏ hơn. Để cho hoa trên cùng được phát triển hết mức thì ta phải hy sinh ngắt bỏ hai hoa phụ, chỉ để đóa hoa chính. Việc cắt tỉa này cũng giúp cho bộ dưỡng của cây sẽ dồn vào nuôi hoa chính.

Khi cây Hồng ra hoa được năm bảy đợt, tức cây đã già, ta nên cắt bỏ hết các cành, chỉ chừa đoạn gốc khoảng 1tấc để cây phát ra những chồi non mới, mọc mạnh như một cây Hồng mới vậy.

3. Cách trồng Hồng vô chậu :

Nhiều người than phiền mua giỏ Hồng về rồi sang qua chậu kiếng để trồng thì mười cây may ra chỉ sống được hai ba cây, mà vẫn thắc mắc không hiểu tại sao ?

Quý vị đã biết đất ươm cây Hồng trong giỏ là đất xốp, nhẹ vì có khoảng 1/3 đến phân nửa là chất giá thể, như tro trấu chẳng hạn. Chất giá thể này giúp cho rễ Hồng bám chắc vào và phát triển nhanh. Khi sang cây Hồng từ giỏ ương qua chậu nếu nhấc không nhẹ tay thì bầu đất sẽ bung ra khiến cây mất sức mà chết dần. Vì vậy, tốt hơn hết là ta vẫn giữ nguyên cái giỏ tre như vậy, rồi khéo tay xé bỏ lớp ny lông bọc ngoài bầu đất, xong đặt giỏ vào chậu và phủ đất thêm vào. Sau một thời gian, giỏ tre sẽ mục nát biến thành phân nuôi cây.

Trồng theo cách này, bộ rễ Hồng không bị ảnh hưởng gì cả, chúng sống trong chậu cũng như sống trong giỏ mà thôi. Có điều cần thận hơn, ta nên dùng những thanh tre nhỏ để chống đỡ những cành Hồng, không để cho gió mạnh tình dưng đưa làm lay gốc.

Mặt khác, khi trồng Hồng vô chậu, mặt đất trong chậu phải thấp hơn thành chậu vài ba phân mới tốt. Như vậy, nước tưới khỏi tràn ra ngoài, kéo theo chất dinh dưỡng trôi ra luôn. Cách vun gốc cao quá thành chậu mà nhiều người tưởng làm như vậy sẽ cung cấp được nhiều thức ăn cho cây, điều đó không đúng.

*** Thu hoạch và bảo quản hoa Hồng ***

Muốn cắt cành Hồng để chưng hay để bán ta nên cắt vào sáng tinh sương hoặc sau 5 giờ chiều, đó là lúc khi trời mát mẻ, cành hoa đang căng tràn nhựa. Nhờ đó mà hoa sẽ lâu tàn. Nếu cắt hoa để bán vào buổi chợ sáng mai, thì nên cắt lúc chiều hôm. Cắt xong, xếp hoa lại thành từng bó nhỏ, đặt thẳng đứng vào thùng nước sạch để hoa được tươi lâu.

Cắt hoa để bán nên cắt khi hoa còn búp là vừa. Những hoa đã nở bung cánh rồi sẽ bán không được giá, hoa đó sớm tàn.

Nghệ thuật cắt cành Hồng là giữ vết cắt khỏi giáp nát. Muốn vậy ta phải sử dụng dao hay kéo thật bén và vết cắt nên vát xéo, tạo được bề mặt hút nước của cuống hoa rộng hơn, giúp hoa tươi lâu hơn.

*** Sâu bệnh ***

Hoa Hồng có nhiều bệnh hại do nấm, vi khuẩn, côn trùng... tác hại xuất hiện quanh năm, từ mùa mưa sang mùa nắng. Cũng như các giống hoa kiểng khác, cây Hồng khi đã bị sâu bệnh tấn công thì xuống sức rất nhanh và dễ chết.

Muốn phòng ngừa sâu bệnh thì một là chọn trồng những giống có sức kháng bệnh cao, hai là phải cải tạo đất thật kỹ trước khi trồng để tiêu diệt hết mầm mống dịch hại.

ba là xịt thuốc ngừa sâu rầy theo đúng định kỳ, như vậy mới hy vọng ngăn ngừa được nạn sâu bệnh phá hại:

1. Sâu đục thân :

Sâu đục thân là giống sâu nhỏ nhưng có ngàm khỏe, phá hại cây Hồng bằng cách đục một lỗ nhỏ ở cành hay thân cây để từ lỗ đó chui vào đục khoét sâu vào lõi gỗ khiến cành hay thân bị héo và chết khô. Những cành hay thân bị sâu đục thân tấn công, nếu phát giác kịp thì bơm xịt thuốc trừ sâu vào để giết chết, may ra cứu được cành bị hại. Nếu cành nào bị chết thì nên cắt bỏ và đem ra khỏi vùng trồng Hồng đốt bỏ.

2. Sâu xanh :

Sâu xanh sống bám vào đọt non và nụ hoa của cây Hồng để gặm nhấm, đồng thời đẻ trứng lên đó khiến đọt bị quăn queo, nụ hoa phát triển kém. Nên ngắt bỏ ngay những đọt non hay nụ hoa bị sâu xanh tấn công để chúng khỏi lây lan sang những cành còn lại và cả các cây chung quanh. Nếu chúng xuất hiện nhiều, thì chỉ còn cách dùng các loại thuốc trừ sâu như Supracide 40ND hay thuốc Karate 2.5 EC để phun khắp khu vực trồng Hồng nghi ngờ bị sâu này tấn công.

3. Rầy mềm :

Rầy mềm hay còn gọi là rầy mềm đen vì thân nó màu đen. Lúc đầu chúng chỉ xuất hiện trên mặt lá hoa Hồng với một đốm nhỏ màu vàng sậm, nhưng sau đó lại ăn lan rộng ra khiến lá bị héo do bị hút hết nhựa. Dùng thuốc trừ rầy Kasuran để trị.

4. Rệp sáp :

Giống rệp này trên mình phủ chất sáp trắng chuyên hút nhựa cây Hồng mà sống. Chúng thường đóng bám từng

đoạn dài trên cuống lá, cuống hoa, hoặc thân cành để hút nhựa khiến cây bị kiệt sức dần.

Có điều lạ là rệp sáp lại sống cộng sinh với kiến. Lũ kiến tha rệp lên thân cây Hồng để hút nhựa cây mà sống và rệp này lại tiết ra một chất sữa có vị ngọt để nuôi lại kiến. Vì vậy phòng ngừa rệp sáp tốt nhất là tìm cách diệt kiến ở trong khu vực trồng Hồng. Trừ kiến bằng thuốc Basudin rải ngay tổ kiến hoặc quanh gốc cây Hồng là kiến sẽ không dám bén mảng đến.

5. Bệnh gỉ sét :

Bệnh này thường gặp, do loại nấm *Phragmidium mucronatum* gây ra cho tất cả mọi giống Hồng. Khi cây Hồng bị bệnh gỉ sắt trông chẳng khác nào cây sắp bị chết khô, vì các lá bị khô cháy ở viền lá, phần còn lại thì vàng úa, thân cũng bị mất sức nên lớn không nổi.

Với cây bị bệnh gỉ sắt nhẹ, nên cắt bỏ những lá hoặc đoạn cành để cứu những phần thân còn lại. Với cây bệnh nặng thì chỉ còn cách nhổ bỏ và đưa ra khỏi khu vực trồng Hồng đốt đi. Hiện nay có nhiều loại thuốc phòng ngừa bệnh gỉ sắt này, như Alvil 5SC chẳng hạn.

Hoa Giấy

Cây hoa Giấy, có nơi gọi là hoa Tu Hú, hoặc hoa Móc Diều, có tên khoa học là Bougainvillia Spectabilis Willd, nguồn gốc từ Brazil (Trung Mỹ) và được trồng tại nước ta dưới dạng hoa kiểng trên dưới một trăm năm nay.

Hoa Giấy tỏ ra thích hợp với phong thổ nước ta, nên được trồng rất nhiều nơi và cũng được nhiều người ưa chuộng.

Được biết, thời gian đầu mới du nhập về, loại hoa này, do mới và lạ nên hiếm và rất cao giá. Nó chỉ được trồng trước cổng ngõ của những biệt thự sang trọng mà thôi. Những vòm hoa xanh um những lá và chi chít những hoa trên những cành ẻo lả vươn dài ở trước cổng ngõ đã làm tăng thêm rất nhiều đến sự sang trọng, sự giàu sang của ngôi biệt thự.

Mặt khác, thời gian đầu, người ta cũng không biết nhân giống bằng cách nào cho nên trên thị trường hoa kiểng không thấy bày bán. Cây tuy ra hoa nhiều nhưng rất cuộc có sinh ra được một trái nào đâu ! Sau này các nghệ nhân trồng hoa mới khám phá ra được cách nhân giống vô tính quá giản dị, nên từ đó hoa Giấy mới tràn ngập thị trường, của hiếm thành ra không còn hiếm nữa ! Hoa Giấy từ đó đã đến cổng ngõ nhà nghèo, đã có mặt trong các

uốn kiểng gia đình. Và thật tội nghiệp, có lúc nhiều người chỉ trồng làm... hàng rào như cây Dâm Bụt mà thôi !

Người mình gọi đó là hoa Giấy, có lẽ theo cách "xem mặt đặt tên" vì hoa có cấu trúc giản dị, nó chỉ là một ống dài phình ra, với bốn cánh nhỏ mỏng te như giấy do lá biến thái mà thành. Cầm đóa hoa Giấy trên tay quả giống như hoa giả bằng giấy, không chút hương thơm ! May một điều là cây rất nhiều hoa, trong mùa nắng, hoa còn trở nhiều hơn lá nên nhìn rất đẹp mắt.

Ngày nay, hoa Giấy được giới chơi hoa kiểng quý hóa trở lại, chơi dưới dạng Bonsai và kiểng Cổ trồng vừa lạ vừa đẹp. Mặt khác, như quý vị đã biết, giống hoa này dễ trồng, dễ uốn nắn, dễ tạo dáng, mà giá cả lại phải chăng, vừa túi tiền của mọi người nên ai cũng thích.

Hoa Giấy đẹp ở sắc hoa vì nhiều màu, vì sai hoa, mặc dầu hoa không vương vấn chút mùi hương nào và sớm nở tối tàn, mau rụng.

Hoa Giấy cũng đẹp ở sắc lá, có loại lá xanh, có loại lá sọc, có loại lá viền trắng ngà, gọi là lá bạc, nhìn cũng lạ mắt dễ ưa.

Với người chơi kiểng Cổ thì hoa Giấy đẹp nhất ở phần gốc. Có những cội cây gần như rỗng cả phần lõi ruột, gốc cây già lão, sứt mẻ, bị bào mòn đậm nét tang thương, tưởng chừng như già cỗi cả trăm năm, nhưng trên những cành nhánh khẳng khiu vẫn đơm hoa chi chít. Đó là do cây dễ uốn nắn, dễ tạo hình, tạo dáng, chỉ cần khéo tay uốn nắn rồi đục đẽo là gốc đã có u nắn, thân đã có bông rỗng... chỉ trồng năm ba năm mà cây đã có dáng cổ thụ lâu đời !

Với cây hoa Giấy, đem tạo Bonsai và kiểng Cổ vừa dễ dàng, vừa rút ngắn thời gian hơn các giống cây kiểng khác như Kim Quýt, Cắn Thẳng, Sung...

Hiện nay, nhờ vào sự lai tạo của nhiều thế hệ nghệ nhân đam mê ngành hoa kiểng, hoa Giấy đã góp mặt được hơn 20 loài, hấp dẫn lạ thường. Người ta phân loại theo màu sắc của hoa (trắng, đỏ, tím, hồng...) cấu trúc của chum hoa (hoa chum, hoa đơn) và màu sắc của lá (lá xanh, lá viền, lá sọc rằn). Giới chơi hoa, thưởng ngoạn hoa, dù khó tính đến đâu cũng được vừa ý, mọi người tha hồ lựa chọn.

Và cũng do có sự đa dạng, nhiều loại đó mà sở phận của cây hoa Giấy trong trăm năm qua, nhiều khi cũng lận đận lao đao. Người ta xem nó như một thứ thời trang ! Có lúc người ta thích hoa đơn, có lúc thiên hạ lại tìm mua loại hoa chum. Một thời nhà nào cũng trồng hoa Giấy chum đỏ, sau đó lại chê quay sang trồng hoa chum trắng, cho như vậy mới sang. Và ngày nay thì lại ưa hoa ghép nhiều màu vừa lạ vừa đẹp...

Ngay sắc lá cũng vậy, mỗi thời người ta ưa một kiểu. Mà sắc lá hoa Giấy cũng đa dạng phong phú, có đến năm sáu thứ chứ có ít ỏi gì đâu !

⊗ ĐẤT TRỒNG :

Hoa Giấy không kén đất trồng. Các loại đất đen, đất đỏ badan, đất cát pha, thậm chí đất cằn cỗi sỏi đá cũng có thể trồng được hoa Giấy. Có điều là đất phải cao ráo, không ngập úng vả không rộp là được. Nói cách khác, hoa Giấy thích hợp với môi trường thoáng mát và khô ráo.

Những vùng đất trũng, ngập nước trong mùa mưa, hoa Giấy dễ chết, do rễ bị thối, thân bị mục. Vì vậy nhiều người không hiểu chi tiết này mà cho là hoa Giấy khó trồng, hoặc tuổi thọ của cây không lâu...

Thật ra hoa Giấy rất dễ trồng, nếu trồng ra đất gàn như không cần bón phân tưới nước cũng được. Cây vẫn sống mạnh, ra hoa nhiều trong điều kiện sống khắc khổ.

Trường hợp trồng trong bồn, trong chậu, ta mới thỉnh thoảng bón phân, tưới nước hoặc thay đất trồng mà thôi.

⊗ NƯỚC TƯỚI :

Trồng hoa Giấy phải trồng trên cuộc đất cao ráo, không bị úng thủy. Nếu trồng trong bồn, trong chậu, thì phải tạo nhiều lỗ thoát nước, vì nhược điểm của loại hoa này là dễ bị thối dẫn đến chết cây, nếu đất trồng bị úng ngập.

Do lẽ đó, suốt mùa mưa ta khỏi mất công tưới nước. Còn trong mùa nắng hạn, thỉnh thoảng tưới vài lần mới phải tưới nước giúp đất trồng đủ ẩm mà thôi. Người ta nhận thấy, sống trong điều kiện đất đai khô ráo, hoa Giấy càng nở hoa nhiều và tình trạng sức khỏe của cây như sung sức hẳn lên. Bằng chứng là trong mùa mưa, cây ra hoa ít.

Tuy vậy, khi cây còn non thì việc giữ ẩm cho cây trong thời gian vài ba tuần đầu lại là điều bắt buộc. Đã thế còn phải che chắn nắng gió cho cây con để nuôi dưỡng mầm sống của nó tốt hơn.

Có điều cũng cần được lưu ý quý vị là trong thời kỳ hoa giấy trở hoa mà nếu cây có hiện tượng gốc cây đó thiếu nước trầm trọng, ta cần phải tưới nước liên tiếp trong nhiều ngày để đất được ẩm hơn. Và nếu thấy cần thiết, sau khi cây hồi sức, ta nên xới tơi lớp đất mỏng độ năm bảy phân chung quanh gốc rồi bón thúc cho cây.

⊗ PHÂN BÓN :

Như chúng ta đã biết, hoa Giấy không quá kén đất trồng như nhiều giống hoa khác, điều đó cũng có nghĩa là nó không đòi hỏi phân tro bón gốc một cách đầy đủ và cấp bách so với nhiều loại hoa kiểng khác.

Nếu đem trồng ra đất mà biết chắc là đất đã tốt, đã

đủ chất dinh dưỡng nuôi cây, thì ta yên tâm không cần bón thêm phân tro gì nữa. Ngược lại, nếu trồng trên đất xấu thì ngoài việc bón lót khi mới trồng, hàng năm sau mùa mưa ta nên bón thúc cho cây thêm một lần bằng vài ba ký phân chuồng hoai mục cho mỗi gốc là đủ.

Nếu trồng trong bồn, trong chậu kiếng, do lượng đất tích chứa quá ít ỏi, mức dinh dưỡng có hạn định, nên hàng năm ta phải thay đất cho cây theo định kỳ : ít ra là một lần sau mùa mưa, hoặc hai lần vào trước và sau mùa mưa. Tất cả đất cũ phải bỏ ra ngoài và thay vào đất mới với phân tro đầy đủ, như vậy cây mới tươi tốt được.

Mỗi lần thay đất như vậy, ta phải bứng cây ra khỏi chậu (tưới nước trước một ngày, rồi tưới thật đẫm trước vài giờ cho đất thật ẩm, thật mềm để khi bứng cây ra khỏi chậu được dễ dàng lại không phung hại đến phần gốc và rễ). Sau đó, cắt bỏ bớt những rễ phụ rồi trồng lại.

Vài ngày đầu sau khi thay đất mới, cần phải giữ ẩm bằng cách nắng tưới với lượng nước vừa phải. Và nếu cần, đem chậu vào chỗ râm mát hoặc che nắng gió cho cây. Sau khi cây đã bén rễ thì không cần chăm sóc kỹ cho nó nữa.

Như vậy thì việc bón phân tưới nước cho cây hoa Giấy không mấy tốn kém và cũng không đòi hỏi nhiều thời gian cũng như công sức chăm sóc. Do cây dễ trồng như vậy nên nhiều người ưa thích.

④ NHÂN GIỐNG :

Với hoa Giấy, muốn có cây con mà trồng chỉ có cách nhân giống vô tính. Thường được áp dụng ba cách : giâm cành, ghép cành và chiết cành.

a) Giâm cành :

Giâm cành là cách nhân giống tương đối dễ nhất và

cũng đạt mức thành công nhất. Muốn giâm cành thì trước hết ta phải có hom giống. Hom giống là đoạn thân cây bông Giấy có chiều dài khoảng 30 phân đến 40 phân là vừa. Nếu ngắn hơn kích thước đó thì cây thường không đủ nhựa để đâm chồi và dài hơn thì cây con sẽ mọc yếu ớt.

Hom giống được lấy ra từ những thân hoặc cành cây mẹ không được non lắm và cũng không già lắm, có như vậy cây con sau này mới cứng cáp, khỏe mạnh.

Cắt hom giống phải dùng dao thật bén, hoặc dùng cưa để vết cắt không bị giáp nát hoặc bị tróc vỏ. Hom mà liền lặn như vậy có khả năng sống tốt, nảy chồi và đơm rễ nhanh. Ngược lại, hom bị giáp nát thì khả năng sống rất ít, nhiều khi vi khuẩn lại có cơ hội xâm nhập làm hư thối, không còn khả năng mọc mầm.

Điều cần khi cắt hom nên sắp đúng phần ngọn và phần gốc để khi đem trồng không bị lộn ngược. Nói cách khác, khi đặt hom giâm xuống đất, phần gốc phải vùi chôn xuống đất, còn phần ngọn chìa lên trời. Việc sắp hom nằm đúng chiều gốc, ngọn như vậy sẽ giúp ta thực hiện việc giâm cành nhanh hơn, đúng cách hơn.

Hom giống vừa cắt rời khỏi cây mẹ xong có thể đem giâm ngay xuống đất, hoặc có thể để hôm sau giâm cũng được. Nếu chưa giâm ngay thì nên đặt hom vào nơi mát mẻ, thông thoáng, thỉnh thoảng tưới sơ nước để giữ ẩm, giúp hom được tươi tốt.

Trong trường hợp cần phải vận chuyển hom giống đến một nơi xa, nghĩa là vài ba ngày sau mới đem giâm. Thì phải giữ ẩm bằng cách sắp hom vào bao bố nhúng nước để giữ ẩm. Trước khi giâm, nên ngâm hom vào nước sạch khoảng vài mươi phút...

Đất được giâm cành nên được cuốc xới nhiều lần cho tơi xốp, nhặt nhanh hết những tạp chất cũng như cỏ

dại và tưới vừa đủ ẩm. Nếu giâm cành với số lượng nhiều thì phải làm vườn ương, còn giâm ít cành thì chỉ cần một khoảnh đất nhỏ, hoặc thau chậu gì cũng được.

Trong mùa mưa phải giâm cành trên vùng đất cao hoặc phải lên líp, có mương rãnh thoát nước hữu hiệu để tránh úng ngập. Nếu việc giâm cành thực hiện trong mùa nắng hạn, thì cuộc đất nếu không ở nơi râm mát thì ta phải liệu cách che chắn ánh sáng trực xạ trong suốt thời gian ba bốn tuần đầu...

Trong trường hợp giâm hom vào chậu thì mọi việc lại dễ dàng hơn. Ta chỉ cần rẽ chậu vào nơi râm mát và mỗi ngày tưới sơ qua cho đất trong chậu đủ ẩm là được.

b) Ghép cành :

Ghép cành thường nhằm mục đích giúp cây hoa Giấy vốn có một sắc hoa đơn điệu thành một cây mang nhiều sắc hoa vừa lạ, vừa đẹp.

Ghép cành là dùng một đoạn cành của cây khác (cành ghép) để ghép vào cành hoặc gốc của một cây chủ, gọi là gốc ghép. Một cành chủ hoặc một gốc chủ (gốc ghép) có thể dung nạp được nhiều cành ghép khác nhau.

Cách ghép cành hoa Giấy cũng tương tự như cách ghép cành của các loại cây ăn trái khác. Nhưng cách ghép dễ nhất và thường thành công nhất đối với loại hoa này là ghép bánh tẻ và ghép nêm.

Nhưng dù ghép cách nào thì nơi ghép cũng phải dùng dây ny lông quấn quanh vết ghép lại. Không nên bó chặt mà phải bó vừa tay, nhưng cũng bảo đảm cho cành ghép không lắc qua lắc lại là được.

Mặt khác, sau khi ghép xong, ta nên dùng bao ny lông chụp lên cành ghép phủ qua vết ghép. Điều này có cái lợi là giữ ẩm cho cành ghép khỏi bị thời tiết bên ngoài

tác hại làm cho khô héo. Kế đó là nước tưới cũng như nước mưa không lọt vào vết ghép làm cho hư thối. Và sau cùng là nhờ có bao ny lông phủ chụp mà sự tiếp giáp giữa cành ghép và gốc ghép tươi lâu hơn, liền lạc nhanh hơn.

Sau khi ghép xong, các tước chủ phải được cắt bỏ hết để cây dồn sức nuôi cành ghép cho mập mạnh.

c) Chiết cành :

Chiết cành là cách dùng một đoạn cành của cây mẹ để tạo thành một cây con mới mang đặc tính giống như cây mẹ. Đây cũng là cách nhân giống vô tính mà người ta vẫn áp dụng với nhiều loại cây ăn trái để có cây con mang những đặc tính tốt của cây mẹ mà trồng.

Cách chiết cành cũng dễ thành công, nhưng khi cần số ít cây con người ta mới áp dụng cách nhân giống này.

Cành chọn để chiết phải là cành mập mạnh, sần sờ, không non quá mà cũng không già quá. Tại nơi định chiết, ta dùng cây dao nhỏ thật bén để cắt một khoanh vỏ có chiều dài độ ba bốn phân, rồi bóc khoanh vỏ đó bỏ đi. Kỹ thuật cắt khoanh vỏ là phải cắt cho thật ngọt sao cho khi bóc thì phần vỏ lụa tiếp giáp với lõi gỗ bên trong cũng rời theo luôn, đồng thời vết cắt không phạm vào phần gỗ của thân mới được.

Việc kế tiếp là dùng hỗn hợp đất với phân chuồng hoai mục nhào với chút nước cho dẻo, để áp sát quanh vết cắt thành một cái bầu đất nho nhỏ bằng cái trứng vịt là được. Bên ngoài bầu đất ta nên dùng miếng vải dày, hoặc mảnh bao bố bó lại rồi cột dây cho chặt là được.

Từ đó, mỗi ngày nên tưới nước cho bầu thật ẩm để vết chiết mau ra rễ. Chỉ khi nào thấy rễ con bắn ra ngoài bầu chỉ chút thì lúc đó mới ngưng tưới và cắt nhánh chiết đó ra khỏi thân cây hoa Giầy mẹ để trồng vào chậu hay trồng xuống đất...

Để khỏi mất công tưới hàng ngày, việc chiết cành hoa Giấy thường được thực hiện vào cuối mùa mưa. Do bản tính của hoa Giấy là thích hợp với môi trường khô ráo nên việc chiết cành trong mùa mưa thường gặp nhiều thất bại. Tuy vậy, nếu chiết trong mùa khô hạn cây cũng mau chết, do đó cũng phải tưới cầm chừng để giữ độ ẩm cần thiết...

Khi đã có cây con thì phải nghĩ đến việc trồng cố định vào một nơi nào đó. Dù trồng xuống đất hay trồng vào chậu kiếng, trong thời gian đầu ta phải cố giữ cho thân cây được đứng vững, bằng cách dùng đất cục hay gạch đá chèn chung quanh gốc, hoặc là dùng que tre chống đỡ cũng được.

Cây mới trồng dù đã có chồi non lú ra, nhưng dù sao cũng còn yếu, chưa đủ sức chịu nắng gió bên ngoài. Vì vậy, thời gian đầu ta nên để cây con vào nơi râm mát (hoặc che nắng). Tuần đầu nên cho cây tập tiếp xúc 20% nắng nhẹ trong ngày. Từ tuần kế tiếp trở đi, ta cho cây "dầm" nắng lên 30% rồi 50%...

Nếu trồng cây vô chậu thì thời điểm tốt nhất là từ tháng 11 đến đầu tháng 2 Âm lịch sang năm sau.

Mỗi khi dời chậu từ nơi này sang nơi khác, dù với khoảng cách không xa lắm, ta cũng nên cẩn thận, nhất là khi cây con chưa có bộ rễ phát triển đầy đủ. Việc tránh cây bị lắc qua lắc lại là việc cần làm.

Tóm lại, trồng hoa Giấy rất dễ, dễ từ điều kiện đất đai đến việc nhân giống, mà công chăm sóc cũng nhẹ so với các giống hoa kiếng khác. Có điều nên nhớ là loại hoa này chỉ thích nghi với môi trường thoáng và khô nếu trồng nơi úng thủy cây dễ bị chết.

Hoa Glaieul

Hoa Glaieul có tên khoa học là *Gladiolus Communis* L. có xuất xứ từ Địa Trung Hải, sau đó được đem trồng tại châu Phi, kể đó đến châu Âu, dần sang châu Á. Ngày nay, giống hoa quý này đã có mặt khắp các châu lục...

Chúng tôi rất tiếc không có trong tay tài liệu nào đáng tin cậy, cho biết đích xác hoa Glaieul được du nhập vào nước ta từ năm nào. Nhưng, theo thiển ý của chúng tôi thì thời đó cách nay cũng chưa lâu, có lẽ mới trên dưới một thế kỷ rưỡi nay mà thôi.

Trước đây, hoa Glaieul là hoa của... nhà giàu, vì giá bán quá cao chỉ hợp với túi tiền của những người lắm tiền nhiều của. Còn ngày nay Glaieul đã là thứ hoa của đại chúng, gần như các gian hàng hoa ở các chợ lớn nhỏ đều có bày bán, với giá cả vừa phải, dễ chấp nhận, ngang ngửa với giá hoa Huệ mà thôi.

Hoa Glaieul thích hợp với vùng có khí hậu ôn đới : mùa nắng không kéo dài và mùa lạnh cũng không có tuyết mới trồng được. Những vùng có khí hậu mát lạnh như Đà Lạt và một số tỉnh ở miền Bắc nước ta quanh năm trồng được giống hoa quý này.

Hiện nay, một số nhà vườn ở Sài Gòn cũng đang

trồng thí nghiệm, xem Glaieul có sinh trưởng và phát triển tốt được trong môi trường nóng ẩm hay không.

Được biết, khí hậu thích hợp nhất đối với hoa Glaieul là từ 20° đến 25°C. Nếu nhiệt độ dưới 10°C cây sống yếu, đầu lá bị héo và hoa không đủ sức trở được khỏi bao lá. Còn trồng ở vùng có nhiệt độ trên 30°C lâu ngày, Glaieul vốn là giống hoa chịu hạn dở nên đầu lá bị khô, hoa dù có nở được cũng không đạt yêu cầu.

Gặp trường hợp này cần phải tưới nhiều lần trong ngày để giữ cho đất trồng đủ độ ẩm cần thiết, hy vọng cây mới sống được.

Điều đó cho thấy vấn đề nhiệt độ là yếu tố quan trọng cho sự sinh trưởng của hoa Glaieul.

**** Cách trồng ****

Cây Glaieul có thân thảo, thân cây được tạo bởi các bẹ lá xếp chồng lên nhau mà thành. Hoa chịu được nắng nhẹ và thích nơi thông thoáng và cần tưới nhiều nước. Vì vậy, khi trồng hoa Glaieul ta phải nghĩ đến nguồn nước tưới thật dồi dào. Thiếu nguồn nước tưới, trồng hoa này sẽ thất bại.

1. Đất trồng hoa Glaieul :

Cây Glaieul hơi kén đất trồng, thích hợp nhất là đất thịt. Khó khăn nhất là phải hoán chuyển đất trồng, chứ không thể trồng liên tiếp hai ba vụ trên cùng một cuộc đất mà đem lại kết quả tốt được.

Nói cách khác, sau mỗi vụ trồng, cuộc đất đó nên

trồng một loại cây ngắn ngày khác, rồi vụ sau mới trồng lại Glaieul như vậy cây mới sinh trưởng tốt, năng suất hoa mới cao, chất lượng hoa mới đạt. Vì rằng hoa Glaieul sau mỗi vụ trồng đã rút tĩa cạn kiệt các chất bổ dưỡng trong đất, do đó nếu trồng tiếp mùa sau thì chất lượng hoa sẽ sút kém, mất giá trị. Có nhiều nơi, nhà vườn trồng Glaieul trên cuộc đất đã được cấy lúa nước mùa trước và thấy kết quả tốt đẹp.

Đất trồng hoa Glaieul phải được cày bừa kỹ hoặc cuốc xới kỹ, sau đó phải phơi ải ra ngoài nắng nhiều ngày. Tất cả những cỏ dại cùng những tạp chất khác lẫn lộn trong đất như đá, sạn, thân rễ của cây trồng trong vụ trước phải được nhặt nhạnh hết. Trước khi trồng, cuộc đất phải được cày bừa kỹ cho thật tơi nhuyễn và vô phân đầy đủ thì cây mới sinh trưởng tốt được.

Sau khi làm đất xong, ta phải lên líp mà trồng. Nếu trồng hàng đơn thì bề ngang của líp khoảng một thước. Còn trồng hàng kép thì bề ngang phải rộng 1.60m mới vừa. Giữa hai líp nên chừa lối đi khoảng 5 tấc để tiện vun phân tưới nước và thu hoạch sau này.

⊗ BÓN PHÂN :

Hoa Glaieul đòi hỏi được bón nhiều phân mới sinh trưởng tốt và hoa mới đạt được chất lượng thương phẩm. Bón phân không đầy đủ cây còi cọc, hoa nhỏ, đầu lá bị khô.

Phân chuồng hoai đóng vai trò chủ yếu, tức là bón với số lượng nhiều mới tốt. Ngoài ra, nhà vườn còn sử dụng phân NPK và cả phân vi lượng nữa. Lượng phân vô cơ sử dụng chỉ là một phần nhỏ, đại khái bằng 1/7 lượng phân hữu cơ là đủ, nhưng thiếu không được. Ví dụ, nếu cần bón 200kg phân chuồng thì chỉ cần bón thêm 13 ký phân hóa

học là vừa. Phân được trộn lẫn vào đất trồng trước khi trồng, đó là cách bón lót cho giống hoa này.

Ngoài ra, trung bình cứ mười ngày một lần, ta phải bón thúc cho hoa.

☉ TƯỚI NƯỚC :

Trồng hoa Glaieul phải tưới nước thường xuyên để giữ ẩm cho đất trồng. Độ ẩm thích hợp là từ 65% đến 75%. Nếu đất không đủ ẩm hoặc trồng vào lúc hạn hán thì cây còi cọc, bị nghèn đòng, mà hoa có trổ được cũng có chất lượng không ra gì. Ngược lại, hoa Glaieul cũng không chịu môi trường bị trương nước. Độ ẩm trong đất vừa phải thì tốt, nhưng nếu bị úng ngập thì bộ rễ sẽ bị thối và cây chết rất nhanh.

**** Nhân giống ****

Hoa Glaieul trồng bằng củ. Củ giống được tạo ra bằng cách gieo hạt để sinh trái. Mỗi trái chứa được nhiều hạt và hạt có khả năng nảy mầm tốt. Muốn vậy ta phải lập vườn ương. Vườn ương cũng phải cày bừa thật kỹ và bón phân đầy đủ như vườn trồng thực thụ vậy.

Muốn có củ, từ lúc gieo hạt đến lúc thu hoạch củ trung bình phải mất 6 tháng.

Hạt gieo xuống đất nảy mầm thành cây và cây sẽ tạo ra củ để làm giống sau này. Nhưng, thực tế cho thấy cây gieo bằng hạt sẽ sinh ra nhiều củ nhỏ, chỉ có một số củ lớn đạt tiêu chuẩn để trồng cây lấy hoa. Những củ nhỏ sẽ được trồng lại để lựa ra những củ lớn mà trồng.

Củ lớn đem về nhà cứ để nguyên cả cây, nhưng nên rũ bỏ sạch đất đai bám vào, rồi đem hong sơ ngoài nắng độ một tuần. Sau đó bảo quản bằng cách đặt lên giàn cao để tránh ẩm và để khỏi xây xát, hư giập.

Củ giống được chia làm ba loại :

- Loại củ lớn có kích thước từ ba phân trở lên gọi là củ giống, trồng lấy hoa.
- Loại củ trung có kích thước từ 2 phân đến gần 3 phân gọi là củ cấy, có vùng gọi củ gơ.
- Loại củ nhỏ có kích thước khoảng dưới 1 phân thì gọi là củ ươm hay củ hạt.

Trước khi trồng ta nên ngâm củ vào nước chừng vài mươi phút rồi vớt ra để vào nơi thoáng mát độ bốn năm ngày để củ ra rễ non.

Với loại củ có kích thước nhỏ thì có thể vãi ra như cách vãi mạ, không cần phải tính toán khoảng cách. Còn củ loại trung thì đặt củ với khoảng cách một tấc là vừa...

Củ đặt xuống đất độ một tuần thì cây mầm đã trỗi lên khỏi mặt đất. Trồng khoảng ba tuần, ta tưới bỏ những chồi phụ để cây dồn sức nuôi một mầm chính mà thôi. Sau đó tùy theo sự trưởng thành của cây đến đâu mà lo vun gốc để vừa cung cấp chất bổ dưỡng cho cây, vừa giúp cây khỏi bị ngã đổ khi thân đã vượt lớn. Vì như quý vị đã biết hoa Glaieul có thân thảo yếu ớt, khi cây lên đến tầm cao nhiều khi nhà vườn phải dùng que chống đỡ. Nếu không thân sẽ cong queo mất dáng thẩm mỹ, bán bị chê.

Những củ Glaieul có kích thước lớn có thể trồng đi trồng lại được ba lần, sau đó loại bỏ, vì đã thoái hóa.

*** Chăm sóc ***

Hoa Glaieul từ lúc đặt củ xuống đất cho đến ngày thu hoạch hoa, trung bình mất hai tháng rưỡi. Trong thời gian hơn 10 tuần đó, nhà vườn phải tốn nhiều công chăm sóc như :

☼ TƯỚI NƯỚC :

Trồng hoa Glaieul đòi hỏi đất trồng luôn luôn phải có đủ độ ẩm cần thiết, vì vậy phải nắng tưới. Trong mùa nắng hạn phải tưới nhiều lần trong ngày. Nghệ thuật tưới là giúp đất đủ ẩm cho cây phát triển, chứ không được để đất bị úng ngập.

☼ VUN GỐC :

Cây cao độ vài gang đã bắt đầu vun gốc. Vun gốc đây có nghĩa là đem lớp đất tốt từ bên ngoài vào để vun cho lớp cao dần lên. Vun gốc không chỉ một lần mà là vài ba lần, như vậy cây hoa mới đứng vững được trước mưa to gió lớn.

☼ THEO DÕI SỨC KHỎE CỦA CÂY :

Hoa Glaieul có nhiều loại bệnh hại do nấm, do sâu tấn công. Nhà vườn cần phải theo dõi thường xuyên để trừ khử kịp thời.

*** Thu hoạch và bảo quản hoa ***

Có hai loại hoa Glaieul : hoa đơn và hoa kép. Thường, khi phát hiện thấp búp hoa ở phần gốc có hiện

tượng sắp nở là có thể cắt hoa bán được. Trễ lắm là phía gốc có 1 hay 2 búp bắt đầu hé nở thì lo thu hoạch. Cắt hoa phải dùng dao bén và không được cắt sát gốc, vì phải chừa vài ba lá để cây tiếp tục sống mà nuôi củ ở bên dưới thêm một thời gian. Chừng nào những lá còn lại trở nên vàng héo thì ta mới đào củ lên để giống cho các lần trồng sau.

Cành hoa cắt xong nên bó lại thành từng bó rồi dựng vào thùng nước đặt cạnh đáy để giữ cho hoa khỏi héo. Vấn đề bảo quản này không thể lơ là, vì một khi cành hoa đã héo thì nó không còn giá trị gì nữa, cho không cũng không ai thèm nhận.

*** Thu hoạch ***

Tuy thời gian sinh trưởng ngắn, nhưng Glaieul có nhiều loại bệnh hại tấn công trên khắp các phần của cây. Do đó, biện pháp ngăn ngừa và bài trừ nhà vườn nào cũng phải biết và khi hữu sự phải thực hiện cấp kỳ mới chặn đứng được dịch hại.

⊗ BỆNH HẠI HOA :

Trồng Glaieul là để khai thác hoa mà hoa nở không đạt là... lỗ vốn rồi. Có nhiều nguyên nhân khiến hoa nghẽn dòng (tức không trở được), hoặc có trở mà hoa nhỏ, màu sắc không tươi tắn... Trong đó có thể do thiếu phân, thiếu hay quá dư thừa nước tưới. Đất trồng không được cày bừa kỹ hoặc không áp dụng cách luân canh cây trồng. Mà cũng có thể do củ giống đã thoái hóa... Nhà vườn cần phải xem xét từng phần nhỏ như vậy, để xem thiếu sót ở đâu thì lo bổ khuyết ngay mới được.

⊕ BỆNH Ở LÁ :

Bệnh ở lá có thể do nấm hoặc sâu phá hại. Nếu là nấm thì có bệnh “Đốm nâu” do nấm có tên *Pleospora Herbarum* tạo cho lá *Glaieul* nổi nhiều đốm nâu hình tròn, rồi cứ thế lan dần ra. Còn do sâu thì có sâu khoang ăn lá để sống khiến cây mau mất sức, dẫn đến ảnh hưởng xấu đến việc trở hoa và chất lượng hoa kém.

Nên xịt thuốc trừ sâu phòng ngừa, đồng thời xem lại cách bón phân có hợp lý hay không để sửa đổi.

⊕ BỆNH Ở THÂN :

Thân cây *Glaieul* thường xuất hiện một loại rầy gọi là Rầy xanh chuyên chích hút nhựa cây mà sống. Cây bị hút hết nhựa thì yếu, còi cọc. Nên dùng thuốc trừ sâu như *Fastox 50EC* hoặc *Trebon 50ND* trừ khử. Khi cây còn non lại bị sâu xám cắn đứt cây con, gây thiệt hại đáng kể cho nhà vườn. Có thể dùng thuốc trừ sâu vừa kể ở trên phòng trừ cũng được.

Mục lục

	Lời mở đầu	5
1	HOA MAI	9
2	HOA ANH ĐÀO	29
3	HOA CÚC	36
4	HOA VẠN THỌ	49
5	HOA HUỆ	57
6	HOA HỒNG	63
7	HOA GIẤY	81
8	HOA GLAIEUL	90

Kỹ thuật trồng
và chăm sóc cây cảnh
PHƯƠNG PHÁP TRỒNG HOA

Viết Chương - Lâm Thị Mỹ Hương

Chịu trách nhiệm xuất bản :
TRẦN ĐÌNH VIỆT

Biên tập : **THANH HƯƠNG**
Trình bày & vẽ bìa : **MT Design Co**
Sửa bản in : **TRINH THẢO**

NHÀ XUẤT BẢN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

62 Nguyễn Thị Minh Khai, Quận I

ĐT : 8225340 - 8296764 - 8220405 - 8296713 - 8223637

*Fax : 84.8.222726 * Email : nxhtphcm@bavm.vnd.net*

Thực hiện liên doanh :

CTY VĂN HÓA MINH TRÍ - NHÀ SÁCH VĂN LANG

25 Nguyễn Thị Minh Khai, Quận I, TP.HCM

ĐT : 8.242157 - 8.233022 - Fax : 84.8.235079

In 1000 cuốn khổ 13x19cm tại Xưởng in Cty XNK và Phát Triển Văn Hóa. Giấy phép số 117-96/XB-QLXB ngày 17.01.2001. In xong và nộp lưu chiểu quý 3 năm 2001.

Nhà Sách
VĂN LANG

25 Nguyễn Thị Minh Khai, Q.1, TP.HCM

ĐT : 8242157 - 8233022 - FAX: 8235079

9 Phan Đăng Lưu, Q.BT, TP.HCM - ĐT: 8413306

E-mail: minhtri.com@hcm.vnn.vn

PS 1000 10.0
8.507